ნაწილი 3

მონაწილეობა პოლიტიკაში:
მონაწილეობა კომუნიკაციის საშუალებით

თავი 8: თავისუფლება
საჯარო დებატები
რატომ ვერ დავიცავთ (სიტყვის) თავისუფლებას მკაცრი წესების გარეშე?

თავი 9: მედია
დემოკრატიულ საზოგადოებაში მონაწილეობა მედიის საშუალებით
მედიის მესვეურები და მისი მომხმარებელი
ცენზორი და დღის წესრიგის დამდგენი

თავი 8
თავისუფლება
ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლის მაღალი საფეხურისათვის

საჯარო დებატები
რატომ ვერ დავიცავთ (სიტყვის) თავისუფლებას
მკაცრი წესების გარეშე?

8.1 რომელი საკითხებია ჩვენთვის საინტერესო?

მოსწავლეები მონაწილეობენ დებატების დაგეგმვის პროცესში

8.2 მზადება დებატებისთვის

წინადადებები და დებატებში მონაწილეობისთვის საჭირო სტრატეგიები

8.3 ვმონაწილეობთ დებატებში – ვიღებთ გადაწყვეტილებას – ვაკეთებთ მოხსენებას

საჯარო დებატები და გადაწყვეტილების მიღება

8.4 ერთი დებატები – სხვადასხვა პერსპექტივა

მოსწავლეები აჯამებენ დებატების შედეგებს

თავი 8
თავისუფლება
საჯარო დებატები
რატომ ვერ დავიცავთ (სიტყვის) თავისუფლებას მკაცრი წესების გარეშე?

წინასიტყვაობა მასწავლებლებისთვის

რატომ ვერ დავიცავთ (სიტყვის) თავისუფლებას მკაცრი წესების გარეშე?

ზოგიერთ მკითხველს შეიძლება ეს კითხვა უცნაურად მოეჩვენოს. თავისუფლება ხომ იმას გულისხმობს, რომ შეგვიძლია ვთქვათ და ვაკეთოთ ის, რაც გვინდა. დემოკრატია არის ღია, თავისუფალი საზოგადოებების სისტემა. მკაცრი წესები სხვა, მისგან რადიკალურად განსხვავებულ სისტემას გვახსენებს – მაგალითად, ავტორიტარულ რეჟიმს. მაშინ რა იმალება ამ კითხვის მიღმა? ლაკონურად თუ ჩამოვაყალიბებთ, თავისუფლება და თანასწორობა განუყრელი ცნებებია. ჩვენ ყველა ვსარგებლობთ უფლებით – ვიყოთ თავისუფალი, მაგრამ ჩვენ თანაბარი შესაძლებლობები გვჭირდება, რათა ყველამ ვისარგებლოთ ამ უფლებით – სწორედ ამას უზრუნველყოფს წესები. მოცემულ თავში, მოსწავლეები საკუთარი გამოცდილებით გააცნობიერებენ, რაოდენ მნიშვნელოვანია ეს პრინციპი დემოკრატიულ საზოგადოებაში მონაწილეობის თვალსაზრისით.

რატომ არის მოცემული თავი აგებული დებატების გარშემო?

მოქალაქეები, რომლებიც დემოკრატიულ საზოგადოებაში მონაწილეობენ, მონაწილეობენ დისკუსიებსა და დებატებში და ამგვარად სარგებლობენ ადამიანის უფლებით – აზრისა და გამოხატვის თავისუფლებით. საჯარო დებატებში მონაწილეობა წარმოადგენს უნარს, რომელიც გამომუშავებას ექვემდებარება – ისწავლება, ამიტომ მოსწავლეებმა იგი სკოლაში უნდა შეიძინონ. ამ მიზნით მოსწავლეები სწავლობენ, როგორ გამართონ დებატები. ეს თავი ასევე უკავშირდება თავისუფლების ცნებას, ვინაიდან, სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლებას მნიშვნელოვანი დატვირთვა ენიჭება მოცემულ სიტუაციაში.

მოსწავლეთა მოვალეობები დებატების გაკვეთილებზე

დებატებში მონაწილეობს თერთმეტი მოსწავლე. დებატებში მონაწილე ორი ჯგუფი შედგება ხუთ–ხუთი მოსწავლისგან და ერთი მოსწავლე თავმჯდომარეობს დებატებს. სხვა მოსწავლეები ისმენენ დებატებს, მაგრამ მათაც აქტიური როლი აქვთ ამ პროცესში. სამი, ორ–ორი მოსწავლისგან შემდგარი გუნდი ამზადებს საგაზეთო სტატიას მოსწავლეების მიერ გამართული დებატების შესახებ, რომელსაც თითოეული ჯგუფი მოცემული თავის ბოლო გაკვეთილზე წარუდგენს კლასს. დანარჩენი მოსწავლეები ქმნიან აუდიტორიას და მათი ამოცანა დებატებში მონაწილეთა მიერ გამოთქმული არგუმენტების შეფასებაა. აუდიტორია იღებს გადაწყვეტილებას იმის თაობაზე, თუ რომელი არგუმენტი ჟღერდა ყველაზე დამაჯერებლად, რომელმა პარტიამ შეძლო მათი დარწმუნება და ხმას აძლევს ერთ-ერთ მხარეს. ისევე, როგორც პოლიტიკაში, დებატებში მონაწილე მხარეები უნდა ეცადონ მოიპოვონ მხარდამჭერთა უმრავლესობა.

რას ასწავლის მოცემული თავი?

დებატებში მოქმედებს მკაცრი წესები, რაც უზრუნველყოფს იმას, რომ ყველა მოსწავლემ ისარგებლოს სამართლიანი და თანაბარი სასაუბრო დროით. დებატების თავმჯდომარეს ევალება შეაჩეროს მოსწავლე, რომელიც ცდილობს მისთვის დადგენილ სასაუბრო დროს გადააჭარბოს. ეს წესი აუცილებელია, რათა დაცულ იქნეს ყველა გამომსვლელის გამოხატვის თავისუფლების უფლება – მაგრამ მკაცრად განსაზღვრულ დროის ჩარჩოში. სწორედ ამიტომ თავისუფლებას ვერ

უზრუნველვყოფთ მკაცრი წესების გარეშე (იხ. მოცემული თავის ქვესათაური). ამ პრინციპის გარეშე ვერც ერთი დემოკრატიული სისტემა ვერ იარსებებდა, და არც ადამიანის უფლებებს ექნებოდა ესოდენი დატვირთვა ადამიანების ცხოვრებაში.

მასწავლებლის მოვალეობები მოცემული თავის სწავლების განმავლობაში

მოცემულ თავში, დროის უმეტესი ნაწილი მოსწავლეების დამოუკიდებელ მუშაობას ეთმობა, რათა მათ გამოიმუშავონ დაკვირვებისა და დებატებში მონაწილეობისთვის საჭირო უნარი და ასევე, შეძლონ პასუხისმგებლობა აიღონ საკუთარ მოქმედებებზე. გაკვეთილები 2–4 იწყება მოსწავლეების აქტიური მონაწილეობით. იმ დროის განმავლობაში, როცა მოსწავლეები დამოუკიდებლად მუშაობენ, მასწავლებელი მწრთვნელის ფუნქციას ასრულებს: იგი აკვირდება მოსწავლეებს, რათა გაარკვიოს, რას ართმევენ ისინი თავს წარმატებით და მათი რომელი კომპეტენციები საჭიროებენ წვრთნასა და შემდგომ განვითარებას. მასწავლებელი ეხმარება მოსწავლეებს, თუ ისინი დახმარებისთვის მიმართავენ, მაგრამ ეს არ ნიშნავს იმას, რომ მასწავლებელი მათ პრობლემის გადაჭრის პირდაპირ საშუალებას აწვდის.

კომპეტენციების გამომუშავება: კავშირი სახელმძღვანელოში მოცემულ სხვა თავებთან

რას გვიჩვენებს ეს ცხრილი

წინამდებარე სახელმძღვანელოს სათაური, *მონაწილეობა დემოკრატიულ საზოგადოებაში,* გულისხმობს იმ კომპეტენციებს, რომელსაც აქტიური მოქალაქე უნდა ფლობდეს დემოკრატიულ საზოგადოებაში. მოცემული მატრიცა გვიჩვენებს სახელმძღვანელოში შესულ თავებს შორის სინერგიის ეფექტის პოტენციალს. მატრიცა გვიჩვენებს, რომელი კომპეტენციების განვითარება ხდება მერვე თავში (შეფერილი, ჰორიზონტალური მწკრივი ცხრილში). მუქი შტრიხებით შემოსაზღვრული ვერტიკალური სვეტი გვიჩვენებს პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღებისა და მოქმედების კომპეტენციებს –მისი გამოყოფა ხდება, დემოკრატიულ საზოგადოებაში მონაწილეობასთან მჭიდრო კავშირის გამო. ჰორიზონტალური მწკრივები გვიჩვენებს სახელმძღვანელოში მოცემულ სხვა თავებთან კავშირს: რომელ კომპეტენციებს იძენს მოსწავლე, სახელმძღვანელოში მოცემულ ამ თავებში, რომელიც მათ მერვე თავში სჭირდებათ?

როგორ გამოვიყენოთ მატრიცა?

მასწავლებლებს მოცემული მატრიცის გამოყენება სხვადასხვა გზით შეუძლიათ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებს გაკვეთილის დასაგეგმად.

- ეს მატრიცა ეხმარება მასწავლებლებს, რომლებსაც დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების მცირე რაოდენობით გაკვეთილის ჩატარება უწევთ: მასწავლებელს საშუალება აქვს აარჩიოს ეს თავი და გამოტოვოს სხვა თავები, თუ მიიჩნევს, რომ მოსწავლეები გარკვეულწილად უკვე ფლობენ სხვა ძირითად კომპეტენციებს, მაგალითად მოცემულ თავში ასეთი კომპეტენციებია – პასუხისმგებლობის აღება, პრობლემების ანალიზი, მოლაპარაკებებში მონაწილეობისთვის საჭირო უნარ-ჩვევები.
- მოცემული მატრიცა ეხმარება მასწავლებელს დარწმუნდეს სინერგიის ეფექტში, რომლის მეშვეობითაც მოსწავლეები ერთსა და იმავე კომპეტენციას განმეორებით იძენენ, ერთმანეთთან დაკავშირებულ სხვადასხვა კონტექსტში. ამ შემთხვევაში მასწავლებელი ირჩევს რამდენიმე თავს და კომბინირებულად აწვდის მათ მოსწავლეებს.

	კომპეტენციის განვითარების განზომილებები			
თავი	**პოლიტიკური ანალიზი და შეფასება**	**მეთოდები და უნარები**	**მონაწილეობა დემოკრატიულ საზოგადოებაში** **პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღება და მოქმედება**	
8. თავისუფლება	მნიშვნელოვანი წინადადებების იდენტიფიცირება მედიის მხრიდან რეალობისადმი შერჩევითი დამოკიდებულების ანალიზი	დებატებში მონაწილეობა: ლაკონური და ნათელი განცხადებების გაკეთება გუნდური თამაში ახალი ამბის შესახებ საგაზეთო სტატიის დაწერა	გადაწყვეტილების მიღება ხმათა უმრავლესობის საფუძველზე	ურთიერთაღიარების ეთიკა
2. პასუხისმგებლობა			პასუხისმგებლობა უფრო მნიშვნელოვანია, ვიდრე წესები დემოკრატიის განსახორციელებლად (თავი 2 და 7)	
7. თანასწორობა	უმრავლესობა/უმცირესობის საკითხის ანალიზი და გადაჭრა			
5. წესები და კანონი			ინტერესთა მუდმივი კონფლიქტის პერსპექტივის ნეიტრალიზება წესებისა და კანონების	

			სისტემის შექმნით	
6. მთავრობა და პოლიტიკა	ვსწავლობთ დღის წესრიგის დადგენასა და პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღებაზე დებატებს		განვსაზღვრავთ, როდის შეუძლია მოქალაქეს ჩაერიოს პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღების პროცესში	
9. მედია	მედიის მხრიდან რეალობისადმი შერჩევითი დამოკიდებულების ანალიზი	ახალ ამბებზე აგებული სტატიის დაწერა	მედიის მიერ გაშუქებული ინფორმაციის რეფლექსიული გამოყენება	

თავი 8: თავისუფლება – საჯარო დებატები
რატომ ვერ დავიცავთ (სიტყვის) თავისუფლებას მკაცრი წესების გარეშე?

გაკვეთილის თემა	**კომპეტენციის გამომუშავება/სწავლის მიზანი**	**მოსწავლის ამოცანა**	**მასალა და რესურსები**	**მეთოდი**
გაკვეთილი 1 რომელი საკითხებია ჩვენთვის საინტერესო? *(მეორე გაკვეთილამდე სამი კვირით ადრე)*	პასუხისმგებლობის აღება. კლასში დაგეგმილი დებატებისთვის საკითხების შერჩევის კრიტერიუმები: პოლიტიკური მართებულობა, მოსწავლეთა ინტერესი, კავშირი საკითხზე წარმოდგენასა და გამოცდილებასთან.	მოსწავლეები ბრეინშტორმინგის მეთოდით განიხილავენ მოსაზრებებს და აგროვებენ ინფორმაციას დებატებზე გასატან საკითხებზე.	მასალა მოსწავლეებისთვის 8.1. მედიის საშუალებით მოპოვებული ინფორმაცია. ჩანაწერები პირადი გამოცდილებისა და აღმოჩენების შესახებ. ფლიპჩარტი.	ორკაციან გუნდებად მუშაობა.
გაკვეთილი 2 მზადება დებატებისთვის	მონაწილეობა: მოსწავლეები ხმის მიცემით აკეთებენ არჩევანს. მეთოდები და უნარები: გუნდური მუშაობა.	მოსწავლეები ემზადებიან დებატებში თავთავიანთი როლის შესასრულებლად.	მასალა მოსწავლეებისთვის 8.2 – 8.5, 9.1. მედიაინფორმაცია. პოპულარული გაზეთი, გავლენიანი გაზეთი, ჟურნალი ახალგაზრდებისთვის.	ჯგუფური მუშაობა, სწავლა თანამშრომლობის საფუძველზე.
გაკვეთილი 3 ვმონაწილეობთ დებატებში – ვიღებთ გადაწყვეტილებას – ვაკეთებთ მოხსენებას	თავისუფალი საუბარი; ოპონენტთან კამათი; გუნდში თანამშრომლობა. არგუმენტების გაცვლა–გამოცვლაზე დაკვირვება და მათი შეფასება.	მოსწავლეები მონაწილეობას იღებენ დებატებში ან აკვირდებიან და ისმენენ დებატებს. ჯგუფებს ევალებათ მოემზადონ შემაჯამებელი გაკვეთილისთვის.	მასალა მოსწავლეებისთვის 8.2 – 8.5, 9.1.	დებატები. ჯგუფური მუშაობა (კენჭისყრა). დეტალური მოხსენებები.
გაკვეთილი 4 ერთი დებატები – სხვადასხვა პერსპექტივა	ანალიზი და მსჯელობა საერთო გამოცდილებაზე. რეალობის აღქმა მედიის საშუალებით გვიყალიბდება. წესები უზრუნველყოფს თანაბარ შესაძლებლობებს – ვისარგებლოთ თავისუფლების უფლებით.	მოსწავლეები ერთმანეთს ადარებენ გუნდების მიერ დებატების შესახებ დაწერილ სტატიებს. მოსწავლეები აჯამებენ დებატებში მონაწილეობისას მიღებულ გამოცდილებას.	მოსწავლეების მიერ დაწერილი სტატიები. მასალა მასწავლებლებისთვის 9.1.	პრეზენტაციები. განხილვა.

გაკვეთილი 1
რომელი საკითხებია ჩვენთვის საინტერესო?
მოსწავლეები მონაწილეობენ დებატების დაგეგმვის პროცესში

გაითვალისწინეთ: მოცემულსა და მომდენო გაკვეთილს შორის შუალედი არის სამი კვირა

<table>
<tr><td colspan="2">მატრიცაში მოცემულია ინფორმაცია, რომელიც მასწავლებელს გაკვეთილის დაგეგმვისა და მისი ჩატარებისთვის სჭირდება.

ემსახურება უშუალოდ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებაში გათვალისწინებული კომპეტენციების გამომუშავება/განვითარებას.

სწავლის მიზანს წარმოადგენს ორიენტირება იმაზე, რაც მოსწავლეებმა იციან და ესმით.

მოსწავლეებისთვის დასახული ამოცანა (ამოცანები) და გამოყენებული მეთოდები წარმოადგენს სწავლების პროცესის ძირითად ბირთვს.

მოწოდებული მასალა ხელს უწყობს გაკვეთილისთვის მზადებას.

დროის ბიუჯეტით სარგებლობა მასწავლებელს საშუალებას აძლევს ეფექტურად განახორციელოს დროის მენეჯმენტი.</td></tr>
<tr><td>კომპეტენციების დაუფლება</td><td>პასუხისმგებლობის აღება; საკითხებისა და მასალის შერჩევა კრიტერიუმების გამოყენებით.</td></tr>
<tr><td>სწავლის მიზანი</td><td>კლასში დაგეგმილი დებატებისთვის საკითხების შერჩევის კრიტერიუმები: პოლიტიკური მართებულობა, მოსწავლეთა ინტერესი, კავშირი საკითხზე წარმოდგენასა და გამოცდილებასთან.</td></tr>
<tr><td>მოსწავლეთა ამოცანა</td><td>მოსწავლეები ბრეინშტორმინგის მეთოდით განიხილავენ მოსაზრებებს და აგროვებენ ინფორმაციას დებატებზე გასატან საკითხებზე.</td></tr>
<tr><td>მასალა და რესურსები</td><td>მედიის საშუალებით მოპოვებული ინფორმაცია.

ჩანაწერები პირადი გამოცდილებისა და აღმოჩენების შესახებ.

კედელზე გაკრული ფლიპჩარტი მოსწავლეების წინადადებების ჩასაწერად. მოსწავლეთა სია (მოსანიშნი გრაფით).

მასალა მოსწავლეებისთვის 8.1.</td></tr>
<tr><td>მეთოდი</td><td>ორკაციან გუნდებში მუშაობა.</td></tr>
<tr><td rowspan="4">დროის ბიუჯეტი</td><td>მოსწავლეები ერთვებიან მუშაობაში. 15 წთ.</td></tr>
<tr><td>მოსწავლეები ეცნობიან ამოცანას. 10 წთ.</td></tr>
<tr><td>ორკაციან გუნდებში მუშაობა. 15 წთ.</td></tr>
<tr><td>შეალედი პირველ და მეორე გაკვეთილს შორის. 3 კვირა</td></tr>
</table>

ინფორმაცია მასწავლებლებისთვის: რატომ არის შუალედი მოცემულსა და მომდენო გაკვეთილს შორის სამი კვირა

შუალედი მოცემულ გაკვეთილსა და მომდევნო გაკვეთილს შორის არის სამი კვირა, რაც საშუალებას აძლევს მოსწავლეებს მოამზადონ ინფორმაცია მომდევნო გაკვეთილისთვის და მონაწილეობა მიიღონ მესამე გაკვეთილზე დაგეგმილი დებატების დაგეგმვაში. მოცემული გაკვეთილი ემსახურება მოსამზადებელი სამუშაოების განხორციელებას: მოსწავლეები წინასწარ იღებენ ინფორმაციას იმის თაობაზე, რაც მათ ამოცანის შესრულებაში დაეხმარებათ.

დაგეგმვაში მონაწილეობა საზოგადოებაში მონაწილეობის ტოლფასია. ყველა შემთხვევაში, აქტიური მოქალაქეობა ინფორმირებულ მოქალაქეს გულისხმობს. ამ თვალსაზრისით, მოცემულ თავში წარმოდგენილი მოსამზადებელი ეტაპი დემოკრატიულ საზოგადოებაში მონაწილეობის ზოგადი პრინციპის დემონსტრირებაა.

მოსამზადებელი სამუშაოს განხორციელებას დაახლოებით სამ კვირიანი პერიოდი სჭირდება, სწორედ ის დრო, რა შუალედიც უნდა იყოს პირველსა და მეორე გაკვეთილს შორის. (მასწავლებელმა თავად

უნდა გადაწყვიტოს, როგორ გამოიყენოს ამ შუალედში მისი საგნისთვის განკუთვნილი გაკვეთილები.) მოსამზადებელი სამუშაო ორი ეტაპის მოიცავს:

ეტაპი1 (ორი კვირა): მოსწავლეები მუშაობენ ორკაციან გუნდებად. პირველი ეტაპის დასასრულს, მათ უნდა ჰქონდეთ შემუშავებული საკუთარი წინადადებები იმ საკითხის თაობაზე, რომელიც, მათი თვალსაზრისით საინტერესო და შესაფერისი იქნება დებატებზე გასატანად. სხვა მოსწავლეებისთვის საკუთარი წინადადების გასაცნობად მათ, წერილობითი ფორმით, უნდა წარმოადგინონ საინფორმაციო მასალა ერთი გვერდის მოცულობით.

ბოლო ვადა გულისხმობს პირველი ეტაპის დასასრულსა და მეორე ეტაპის დასაწყისს.

ეტაპი 2 (ერთი კვირა): მოსწავლეები ეცნობიან ერთმანეთის მიერ მოწოდებულ მასალას. მეორე ეტაპის დასასრულისთვის ყველა მოსწავლისთვის ცნობილია თანაკლასელების მიერ შემოთავაზებული ყველა წინადადება. თითოეული მოსწავლე აკეთებს საკუთარ არჩევანს იმის შესახებ, თუ რომელი საკითხის გატანაა უმჯობესი დებატებზე განსახილველად.

დროის განაწილება მოსამზადებელი სამუშაოებისათვის

გაკვეთილი	**გაკვეთილი 1**			**გაკვეთილი 2**
მოსწავლეთა საქმიანობა	**ეტაპი 1** მოსწავლეები იმუშავებენ თავიანთ წინადადებებს დებატებზე განსახილველ საკითხთან დაკავშირებით		**ეტაპი 2** მოსწავლეები კითხულობენ შემოთავაზებულ წინადადებებს	კლასი ირჩევს საკითხს კენჭისყრის საფუძველზე
დროის ხაზი	კვირა 1	კვირა 2	კვირა 3	
ბოლო ვადა ——————————>				

გაკვეთილის აღწერა

მზადება გაკვეთილისთვის

პირველი საფეხურისთვის, გამყოფი ხაზი დებატებში მონაწილე მხარეებისთვის: დებატებისთვის მოსამზადებელი სავარჯიშოს შესასრულებლად, მასწავლებელი კლასში ამზადებს ცარიელ სივრცეს.

მეორე საფეხურისთვის, ამოცანის ინსტრუქცია: საკლასო ოთახის კედლებზე დამაგრებულია ორი ფლიპჩარტი.

1. მოსწავლეები ერთვებიან მუშაობაში

მზადება: მასწავლებელი საკლასო ოთახის შუაგულში იატაკზე ჭიმავს დაახლოებით 5 მეტრი სიგრძის თოკს ან ძაფს. მოსწავლეებს გარკვეული სივრცე სჭირდებათ, რათა ამ ხაზის ორივე მხარეს, ერთმანეთის პირისპირ, შეძლონ პოზიციების დაკავება. თუ საკლასო ოთახი ძალიან პატარაა ან კლასში ბევრი მოსწავლეა, ეს სავარჯიშო შეიძლება კორიდორში შესრულდეს.

მასწავლებელი სთხოვს მოსწავლეებს ფეხზე წამოდგნენ და ხაზის გარშემო წრეზე დადგნენ. შემდეგ მასწავლებელი აცხადებს:

„ყოველმა მოსწავლემ დამატებით ერთი წელი უნდა დაჰყოს სკოლაში.“

ამჯერად მასწავლებელი სთხოვს მოსწავლეებს, დადგნენ გამყოფი ხაზის მარცხნივ, თუ ისინი მხარს უჭერენ ამ განცხადებას და პირიქით, მარჯვნივ, თუ ისინი წინააღმდეგი არიან. მოსწავლეები რამდენიმე წუთის განმავლობაში საკუთარ მოსაზრებებსა და მათ მიღმა არსებულ მიზეზებს ერთმანეთს უზიარებენ.

მასწავლებელი სთხოვს ჯგუფებს დაიწყონ საკუთარი არგუმენტების გაცვლა–გამოცვლა. არსებობს რამდენიმე წესი, რომელიც მოსწავლეებმა უნდა დაიცვან:

1. ორივე მხარე რიგრიგობით წარმოადგენს თავიანთ არგუმენტებს.
2. მოსწავლეს, რომელიც სიტყვით გამოდის, არავინ აწყვეტინებს საუბარს.
3. თითოეულ გამომსვლელს მხოლოდ 30 წამი ეძლევა საკუთარი აზრის გამოსათქმელად.

ამის შემდეგ მოსწავლეები იწყებენ არგუმენტების გაცლა–გამოცვლას, რაც ძალიან გავს დებატებს. ხუთი წუთის შემდეგ, ან ცოტა უფრო ადრე, თუ მასწავლებელმა შეატყო, რომ ერთ-ერთ მხარეს არგუმენტები გამოელია, მასწავლებელი დებატებს დახურულად აცხადებს და სთხოვს მოსწავლეებს დაიკავონ ადგილები საკუთარ მერხებთან – რომლებიც, საუკეთესო შემთხვევაში განლაგებულია ოთახის გარშემო კედლების გასწვრივ, რაც ხელს უწყობს მოსწავლეთა შორის კომუნიკაციას.

2. მოსწავლეები ეცნობიან ამოცანას

2.1 რატომ არის დებატები მნიშვნელოვანი დემოკრატიულ საზოგადოებაში მონაწილეობისათვის

მასწავლებელი მოსწავლეების მიერ შესრულებული სავარჯიშოს შესახებ იწყებს საუბარს და აუწყებს მათ, რომ ეს იყო დებატები. საკმაოდ მოკლე დროის განმავლობაში მოსწავლეებმა ერთმანეთს მოსაზრებებისა და არგუმენტების დიდი რაოდენობა გაუზიარეს. მოსწავლეებს შეუძლიათ კომენტარი გააკეთონ ამ სავარჯიშოს შესრულების დროს მიღებულ საკუთარ გამოცდილებაზე.

მასწავლებელი უხსნის მოსწავლეებს, რომ მათ უნდა გამოიმუშავონ დებატებში მონაწილეობისთვის საჭირო უნარ–ჩვევები, რადგან დემოკრატიულ საზოგადოებაში გამართულ დისკუსიათა უმრავლესობა სწორედ ამ ფორმით ხორციელდება. მოქალაქეები სარგებლობენ აზრისა და გამოხატვის

თავისუფლებით, მაგრამ მათ დებატებში მონაწილეობისთვის საჭირო უნარის გამომუშავება ამ უფლებით სარგებლობის საშუალებას აძლევს.

მასწავლებელი უნდა დარწმუნდეს, რომ მოსწავლეებმა სწორედ აღიქვეს მათ წინაშე დასახული ამოცანის მნიშვნელობა და ეთანხმებიან მას.

2.2 განმარტება: საკითხის რა მახასიათებალი ხდის მას დებატებისთვის ვარგისად?

მასწავლებელს მოსწავლეთა ყურადღება დებატების თემაზე გადააქვს – როგორც მოსწავლეებმა დაამტკიცეს, მასწავლებლის მიერ წამოჭრილი საკითხი დებატებისთვის ვარგისი საკითხი იყო. საკითხის რა მახასიათებელი ხდის მას დებატებისთვის ვარგისად?

მასწავლებელი ისმენს მოსწავლეთა მოსაზრებებს და აჯამებს მათ ფრაზების სახით, რომელიც დაფაზე ან ფლიპჩარტზე გადააქვს. მოსალოდნელია, რომ მოსწავლეების მოსაზრებები ზუსტად დაემთხვეს იმ ხუთ კრიტერიუმს (3ა –3ე), რომელიც მასალაში მოსწავლეებისთვის 8.1 არის მოცემული.

მასწავლებელი მოსწავლეებს უხსნის, რომ მომავალი დებატები გაცილებით უფრო საინტერესო იქნება და მოსწავლეები გაცილებით მეტი წარმატებით გაართმევენ თავს დებატებს, თუ დებატებზე გასატან საკითხს ისინი თავად შეარჩევენ. ამ მიზნით, მათ სამი კვირა ეძლევათ. მაგრამ მანამდე, მათ უნდა შეიმუშავონ წინადადებები, დებატებზე გასატან საკითხთან დაკავშირებით. მოსწავლეები თავიანთ არჩევანს საკითხთან დაკავშირებით მომავალ გაკვეთილზე გააკეთებენ.

მასწავლებელი მოსწავლეებს ურიგებს მასალას მოსწავლეებისთვის 8.1 და მათ ყურადღებას მიაპყრობს რა მათ მიერვე შემოთავაზებულ კრიტერიუმებზე, სთხოვს მოსწავლეებს შეადარონ ისინი მასალაში მოცემულ 3ა –3ე კრიტერიუმებს.

2.3 მითითებები: მოსაზრებების გადატანა ფლიპჩარტზე

მასწავლებელი სთხოვს მოსწავლეებს, გაეცნონ მასალას მოსწავლეებისთვის 8.1; თავად მიდის კედელზე გაკრულ ფლიპჩარტთან და სანამ მოსწავლეები მასალას კითხულობენ ადგენს შემდეგ ცხრილს:

რომელი საკითხია დებატებისთვის ვარგისი?			
ყოველდღიური ან სკოლის ცხოვრება	სოციალური ან კულტურის საკითხები	პოლიტიკური საკითხები	სხვა საკითხები

მას შემდეგ რაც მოსწავლეები გაეცნობიან მათთვის დარიგებულ მასალას, მასწავლებელი მათ ყურადღებას მიაპყრობს ფლიპჩარტს. საკითხი, რომელიც მოსწავლეებმა გაკვეთილის დასაწყისში განიხილეს პოლიტიკური საკითხი იყო –როგორ უნდა იყოს ორგანიზებული განათლების სისტემა ჩვენ ქვეყანაში. მაგრამ სხვა საკითხებიც არანაკლებ მნიშვნელოვანია:

- პოლიტიკური საკითხები;
- სოციალური საკითხები;
- სკოლასთან ან ყოველდღიურ ცხოვრებასთან დაკავშირებული საკითხები;
- სხვა საკითხები.

მოსწავლეებმა შეიძლება საკუთარი გამოცდილება მოიშველიონ, ან გაიხსენონ საკითხი, რომელიც ამჟამად პოლიტიკურ დღის წესრიგში დგას ან ინფორმაციის ძიებას შეუდგნენ.

ამ ეტაპზე მოსწავლეებს უნდა ჰქონდეთ მაგალითების გარკვეული რაოდენობა. მასწავლებელი ამხნევებს მათ, რათა თავისუფლად გამოთქვან საკუთარი მოსაზრებები. თუ ეს ამოცანა მოსწავლეებისთვის რთული აღმოჩნდა, მასწავლებელი ეხმარება მათ, სთავაზობს რა რამდენიმე მაგალითს:

- სკოლასთან ან ყოველდღიურ ცხოვრებასთან დაკავშირებული საკითხები: „ავტომანქანებს გაცილებით მეტი ზიანი მოაქვთ, ვიდრე სიკეთე.“

- სოციალური ან კულტურასთან დაკავშირებული საკითხები: „ტელევიზია პოზიტიურ როლს თამაშობს საზოგადოებაში.“ (ან: ინტერნეტი, მობილური ტელეფონი და ა.შ.)

- პოლიტიკური საკითხები: „ ქალებისადმი დამოკიდებულება იგივე უნდა იყოს, როგორც მამაკაცებისადმი.“

2.4 ამოცანის ინსტრუქცია: ვადების დაცვა

მასწავლებელი უხსნის მოსწავლეებს, თუ რაში სჭირდებათ მათ ბოლო ვადის დათქმა. მასალების მოწოდების ბოლო ვადა ყველა მოსწავლეს მისცემს საშუალებას წინასწარ გაეცნოს თანაკლასელების შემოთავაზებებს – მათ ამისთვის ეძლევათ ხუთი სასკოლო დღე, შემდეგ გაკვეთილამდე. მოსწავლეებმა უნდა იცოდნენ, რომ მათ მოუწევთ არჩევანი გააკეთონ შემოთავაზებული საკითხებიდან ერთ–ერთზე, მაგრამ ამისთვის საჭიროა წინასწარ გაეცნონ მასალებს. წინააღმდეგ შემთხვევაში, ვერ შედგება დემოკრატიული კენჭისყრა, ვინაიდან მსგავსი კენჭისყრის მოწყობას ორგანიზება სჭირდება, რომელიც გაკვეთილის განმავლობაში უნდა განხორციელდეს. მასალის გაკვეთილზე გასაცნობად მოსწავლეებს დრო არ ექნებათ.

მასწავლებელი მიუთითებს მოსწავლეებს, სად მოათავსონ მათ მიერ მოწოდებული მასალა.

ბოლოს, მასწავლებელი ახსენებს მოსწავლეებს, რომ მათ უნდა გადაწყვიტონ და შესთავაზონ სხვა მოსწავლეებს, რომელი საკითხის განხილვას ისურვებდნენ დებატების დროს.

3. ორკაციან გუნდებად მუშაობა

მოსწავლეები ქმნიან ორკაციან გუნდებს და გაკვეთილის განმავლობაში მუშაობენ დამოუკიდებლად, იმ მითითებების გათვალისწინებით, რომელიც მათთვის დარიგებულ მასალაშია მოცემული. საშინაო დავალებას მოსწავლეები თვითონ არჩევენ.

გაკვეთილი 2
მზადება დებატებისთვის
წინადადებები და დებატებში მონაწილეობისთვის საჭირო სტრატეგიები

მატრიცაში მოცემულია ინფორმაცია, რომელიც მასწავლებელს გაკვეთილის დაგეგმვისა და მისი ჩატარებისთვის სჭირდება. ემსახურება უშუალოდ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებაში გათვალისწინებული **კომპეტენციების გამომუშავება/განვითარებას**. **სწავლის მიზანს** წარმოადგენს ორიენტირება იმაზე, რაც მოსწავლეებმა იციან და ესმით. **მოსწავლეებისთვის დასახული ამოცანა (ამოცანები)** და გამოყენებული **მეთოდები** წარმოადგენს სწავლების პროცესის ძირითად ბირთვს. მოწოდებული **მასალა** ხელს უწყობს გაკვეთილისთვის მზადებას. **დროის ბიუჯეტით** სარგებლობა მასწავლებელს საშუალებას აძლევს ეფექტურად განახორციელოს დროის მენეჯმენტი.	
კომპეტენციების დაუფლება	მონაწილეობა: მოსწავლეები ხმის მიცემით აკეთებენ არჩევანს. მეთოდები და უნარები: გუნდური მუშაობა.
სწავლის მიზანი	
მოსწავლეთა ამოცანა	მოსწავლეები ემზადებიან დებატებში თავიანთი როლის შესასრულებლად.
მასალა და რესურსები	მასალა მოსწავლეებისთვის 8.2 – 8.5, 9.1. მედიაინფორმაცია. პოპულარული გაზეთი, გავლენიანი გაზეთი, ჟურნალი ახალგაზრდებისთვის.
მეთოდი	ჯგუფური მუშაობა, სწავლა თანამშრომლობის საფუძველზე.
დროის ბიუჯეტი	1. მოსწავლეები ირჩევენ საკითხს. 10 წთ.
	2. ჯგუფების შექმნა დებატებში მონაწილეობისთვის. 10 წთ.
	3. ჯგუფური სამუშაო. 20 წთ.

ინფორმაცია

მოცემული გაკვეთილი მოიცავს ორი სახის ამოცანას, რომელიც მოსწავლეებმა უნდა შეასრულონ: 1. მოსწავლეები არჩევენ დებატებზე გასატან საკითხს და 2. მოსწავლეები ქმნიან ჯგუფებს და ემზადებიან დებატებში საკუთარი როლის შესასრულებლად; დგება ორი გუნდი: პოზიცია (მომხრეები) და ოპოზიცია (მოწინააღმდეგეები).

გაკვეთილის ძირითადი ნაწილი ეთმობა დებატებისთვის მზადებას. ამიტომ მნიშვნელოვანია, კენჭისყრამ უმტკივნეულოდ და ეფექტურად ჩაიაროს.

რეპორტიორთა გუნდებისთვის საუკეთესო გამოცდილება იქნება, თუ მათი სტატიები ნამდვილ გაზეთში გამოქვეყნდება. მასწავლებელს შეუძლია, ეს წინადადება შესთავაზოს რეპორტიორთა გუნდებს. მოსწავლეების მხრიდან თანხმობის შემთხვევაში, მაწავლებელი მათთან ერთად იღებს გადაწყვეტილებას, თუ როგორ მიმართონ გაზეთის რედაქციას.

1. მოსწავლეები ირჩევენ საკითხს

გაკვეთილის დასაწყის ეტაპზე მასწავლებელი თავმჯდომარის ფუნქციას ასრულებს. პირველ რიგში, იგი მადლობას უხდის მოსწავლეებს ამდენი საინტერესო წინადადების შემოთავაზებისთვის, რის შემდეგაც მასწავლებელი მოსწავლეებს აცნობს პროცედურას.

მოსწავლეები გაეცნენ თანაკლასელების წინადადებებს და უკვე გარკვეული აქვთ, რომელი საკითხის განხილვა სურთ დებატებზე. კენჭისყრას უძღვება ორი მოსწავლე. ერთი მოსწავლე ყველას სათითაოდ სთხოვს, დაასახელონ მათ მიერ არჩეული საკითხი; მეორე მოსწავლე თემებს სიის სახით წერს დაფაზე და აღნიშნავს იმ საკითხებს, რომლებმაც არაერთი ხმა მიიღო. შემდეგ მიმდინარეობს საკითხების გადარჩევა მიღებული ხმების რაოდენობის მიხედვით და მთელი კლასი ვალდებულია აირჩიოს ერთი იმ სამ საკითხთაგანი, რომელმაც ყველაზე მეტი ხმა დააგროვა. სწორედ ეს საკითხი ხდება დებატების თემა.

2. ჯგუფების შექმნა დებატებში მონაწილეობისთვის

მასწავლებელი აცხადებს, რომ მოსწავლეები უნდა მოემზადონ დებატებისთვის. დებატებს თავისი წესები გააჩნია და მოსწავლეებმა უნდა შექმნან გუნდები, რომლებიც დებატებში თავთავიანთ ფუნქციას შეასრულებენ.

მოსწავლეებს ურიგდებათ მასალა მოსწავლეებისთვის 8.2, რომელსაც სიჩუმეში დამოუკიდებლად ეცნობიან. მათ შეუძლიათ, დასვან კითხვები იმ დეტალებში გასარკვევად, რომელიც მათ აინტერესებთ და რომელზეც პასუხებს (საუკეთესო შემთხვევაში) თავად მოსწავლეები ან მასწავლებელი აწვდით. მოსწავლეებს კარგად უნდა ესმოდეთ, რაში მდგომარეობს სხვადასხვა გუნდის როლი.

მოსწავლეები წევრიანდებიან ცხრილში მოყვანილი გუნდებიდან ერთ–ერთში. ცხრილი გვიჩვენებს, რომელი გუნდები მონაწილეობენ დებატებში და რა მასალა სჭირდებათ მათ. დებატებში უშუალოდ მონაწილე გუნდებს უნდა ჰყავდეთ თითო–თითო სათადარიგო წევრი, იმ შემთხვევისთვის, თუ გუნდის რომელიმე წევრი დებატების დღეს არ გამოცხადდა სკოლაში, ავადმყოფობის გამო.

ორი თავმჯდომარე ინაწილებს შემდეგ ფუნქციებს: დებატების წარმართვა და აუდიტორიის ხმის მიცემის პროცედურის გაძღოლა. თუ რომელიმე თავმჯდომარე დებატების დღეს სკოლაში არ გამოცხადდა, ორივე ფუნქციას ერთი თავმჯდომარე ითავსებს.

ჯგუფი	წევრთა რაოდენობა (+ სათადარიგო წევრი)	მასალა მოსწავლეებისათვის #
დებატებში მონაწილე ჯგუფი #1 („მომხრე“)	5 (+1)	8.3
დებატებში მონაწილე ჯგუფი #1 („წინააღმდეგი“)	5 (+1)	8.3
პირველი და მეორე თავმჯდომარე	2	8.2; 8.4; 8.5
რეპორტიორთა გუნდები (პოპულარული გაზეთი, გავლენიანი გაზეთი, ჟურნალი ახალგაზრდებისთვის).	3 x 2	8.6; 9.1
აუდიტორია	ყველა დანარჩენი მოსწავლე	8.5

როლების გადანაწილების პროცედურისთვის ხელსაყრელია დაფაზე ან ფლიპჩარტზე სვეტების სახით წარმოდგენილი ცხრილის შედგენა, სადაც მოსწავლეები თავიანთ სახელებს და გვარებს შეიყვანენ იმ ჯგუფის სათაურის ქვეშ, რომელშიც გაწევრიანების სურვილი აქვთ. თუ გუნდში წევრების რაოდენობამ დაშვებულ ზღვარს გადააჭარბა, მასწავლებელი მოსწავლეებთან ერთად იღებს გადაწყვეტილებას, როგორ გადაჭრას ეს პრობლემა. ეს მოსწავლეების პრობლემაა და არა მასწავლებლის. გამოცდილებამ გვიჩვენა, რომ მოსწავლეები მზად არიან თანამშრომლობისთვის, ჯგუფები უმტკივნეულოდ იქმნება და შედეგებით ყველა მოსწავლე კმაყოფილია.

3. მზადება დებატებისთვის

მასწავლებელი გუნდებს მათთვის განკუთვნილ მასალას ურიგებს: დებტებში უშუალოდ მონაწილე გუნდები – მასალა მოსწავლეებისთვის 8.3; აუდიტორია – მასალა მოსწავლეებისთვის 8.4; რეპორტიორთა გუნდები – მასალა მოსწავლეებისთვის 8.5. გაკვეთილის დარჩენილი დრო მოსწავლეების მიერ საკუთარი საქმიანობის დაგეგმვას ეთმობა. საჭიროების შემთხვევაში გუნდის წევრები ინაწილებენ საშინაო დავალებას. მასწავლებელი დამკვირვებლის და მწვრთნელის ფუნქციას

ასრულებს. მასწავლებელი თავისი ინიციატივით არ ერევა მოსწავლეთა საქმიანობაში, არ მიდის მათთან, არ კითხულობს მათ ფურცლებზე შესრულებულ ნამუშევარს და არ ეხმარება მათ ამოცანის შესრულებაში. თუ გუნდს დახმარება სჭირდება, მათ შეუძლიათ მასწავლებელს მიმართონ; თუ ამის საჭიროებას მოსწავლეები არ გრძნობენ, მათ აქვთ თავისუფლება და პასუხისმგებლობა, გააგრძელონ მუშაობა ისე, როგორც მათ მართებულად მიაჩნიათ. გამოცდილებამ გვიჩვენა, რომ მოსწავლეები დიდად აფასებენ იმ ნდობას, რომელსაც მათდამი ვიჩენთ და ეს მათთვის სტიმულს წარმოადგენს, ამხნევებს მათ, რათა გულმოდგინედ შეასრულონ დაკისრებული ვალდებულება.

მასწავლებელი რეპორტიორთა გუნდებს აწვდის იმ ტიპის გაზეთთა ეგზემპლარებს, რომლისთვისაც მათ სტატია უნდა მოამზადონ – პოპულარული გაზეთი, გავლენიანი გაზეთი, ჟურნალი ახალგაზრდებისთვის. ეს მათ დაეხმარება იმაზე წარმოდგენის შექმნაში, თუ რა ტიპის აუდიტორიისთვის უნდა დაწერონ და როგორი უნდა იყოს მათი სტატია.

თუ ეს შესაძლებელია, მასწავლებელი სთხოვს მოსწავლეებს მერხები და სკამები განალაგონ ისე, როგორც ეს ნაჩვენებია მასალაში მოსწავლეებისთვის 8.2, საკლასო ოთახის შემდგი გაკვეთილისთვის მზადყოფნაში მოყვანის მიზნით.

გაკვეთილი 3
ვმონაწილეობთ დებატებში – ვიღებთ გადაწყვეტილებას – ვაკეთებთ მოხსენებას
საჯარო დებატები და გადაწყვეტილების მიღება

მატრიცაში მოცემულია ინფორმაცია, რომელიც მასწავლებელს გაკვეთილის დაგეგმვისა და მისი ჩატარებისთვის სჭირდება.

ემსახურება უშუალოდ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებაში გათვალისწინებული **კომპეტენციების გამომუშავება/განვითარებას**.

სწავლის მიზანს წარმოადგენს ორიენტირება იმაზე, რაც მოსწავლეებმა იციან და ესმით.

მოსწავლეებისთვის დასახული ამოცანა (ამოცანები) და გამოყენებული **მეთოდები** წარმოადგენს სწავლების პროცესის ძირითად ბირთვს.

მოწოდებული **მასალა** ხელს უწყობს გაკვეთილისთვის მზადებას.

დროის ბიუჯეტით სარგებლობა მასწავლებელს საშუალებას აძლევს ეფექტურად განახორციელოს დროის მენეჯმენტი.

კომპეტენციების დაუფლება	თავისუფალი საუბარი; ოპონენტთან კამათი; გუნდში თანამშრომლობა. არგუმენტების გაცვლა–გამოცვლაზე დაკვირვება და მათი შეფასება.
სწავლის მიზანი	უკავშირდება განსახილველ თემას.
მოსწავლეთა ამოცანა	მოსწავლეები მონაწილეობას იღებენ დებატებში ან აკვირდებიან და ისმენენ დებატებს. ჯგუფებს ევალებათ მოემზადონ შემაჯამებელი გაკვეთილისთვის.
მასალა და რესურსები	მასალა მოსწავლეებისთვის 8.2 – 8.5, 9.1.
მეთოდი	დებატები. ჯგუფური მუშაობა (კენჭისყრა). დეტალური მოხსენებები.
დროის ბიუჯეტი	1. დებატები. 25 წთ.
	2. აუდიტორია მართავს კენჭისყრას. 10 წთ.
	3. საშინაო დავალება: მასალის მომზადება შემაჯამებელი ეტაპისთვის. 5 წთ.

ინფორმაცია

მოცემული გაკვეთილი მთლიანი თავის ქვაკუთხედს წარმოადგენს – დებატები. მასშტაბური მოსამზადებელი სამუშაოები, რომელიც წინა გაკვეთილზე ჩატარდა, მოსწავლეებში თვითრწმენის ამაღლებას ემსახურებოდა, რათა მათ დებატებში საკუთარი როლი წარმატებით შეასრულონ.

თავმჯდომარეები დებატებისა და კენჭისყრის ორგანიზებაზე არიან პასუხისმგებელი.

მასწავლებელი, გაკვეთილის დასაწყისში და მის ბოლოს, სიტყვით გამოდის მოსწავლეების წინაშე, დანარჩენი დროის განმავლობაში, იგი დამკვირვებლის როლშია.

ჯგუფებისთვის განკუთვნილ მასალაში მოსწავლეებისთვის დეტალურად არის მოწოდებული მითითებები და წესები, რომლებიც მოსწავლეებმა უნდა დაიცვან საკუთარი როლის შესრულების დროს. შექმნილია ტიპური პრაქტიკული სწავლის გარემო: გაკვეთილის ფორმატი მოიცავს სხვადასხვა ამოცანას და მოქმედებს მკაცრად განსაზღვრული წესები და განრიგი, მასწავლებელი პროცესებში პრაქტიკულად არ მონაწილეობს. მაგრამ სწავლის მიზანი, რომელიც მასწავლებლის მიერ არის დასახული, მთელი გაკვეთილის განმავლობაში სახეზეა – უფრო მეტადაც, ვიდრე ფრონტალური სწავლების დროს, რადგან მოცემულ სიტუაციაში სწავლის პროცესს მოსწავლეები მართავენ.

გაკვეთილის აღწერა

მასალაში მოსწავლეებისთვის 8.4 (თავმჯდომარეების როლი), დეტალურად არის მოწოდებული მითითებები და წესები იმის თაობაზე, თუ როგორ უნდა წარიმართოს დებატები და კენჭისყრა, რომელშიც აუდიტორია მონაწილეობს. აქედან გამომდინარე, მასწავლებლის მიერ ამ ეტაპის აღწერა ძალიან ლაკონურად უნდა მოხდეს.

1. დებატები

მასწავლებელი მოსწავლეებს აცნობს გაკვეთილის განრიგს: დებატები, რომელსაც მოჰყვება კენჭისყრა აუდიტორიის მონაწილეობით და დეტალური მოხსენებები. საჭიროების შემთხვევაში, მასწავლებელი სთხოვს მოსწავლეებს მერხები და სკამები განალაგონ ისე, როგორც ეს ნაჩვენებია მასალაში მოსწავლეებისთვის 8.2.

ამის შემდეგ, პროცესებზე კონტროლს თავის თავზე იღებს პირველი თავმჯდომარე. მოსწავლეები სხდებიან. თავმჯდომარეები, დებატებში მონაწილე გუნდები, აუდიტორია, რეპორტიორთა გუნდები, ყველა მათთვის განკუთვნილ ადგილს იკავებს. მასწავლებელი უერთდება აუდიტორიას, საუკეთესო შემთხვევაში ბოლო რიგში. მოსწავლეებმა უნდა ეცადონ მიმართონ არა მასწავლებელს, როცა მათ სიტყვით გამოსვლა უწევთ, არამედ ერთმანეთს. მოსწავლეები თავიანთ როლს თამაშობენ, მასწავლებელი მსმენელის როლშია.

2. კენჭისყრა

მეორე თავმჯდომარე პასუხისმგებელია აუდიტორიის მიერ გამართულ დისკუსიასა და შემდგომ კენჭისყრაზე. ამ ეტაპზე, მასწავლებელი ტოვებს აუდიტორიას და მოსწავლეთა საქმიანობას შორიდან ადევნებს თვალყურს. აუდიტორიის მიერ გამართული დისკუსიის დროს, დებატებში მონაწილე გუნდები და რეპორტიორები უსმენენ მათ.

ხუთი წუთის შემდეგ, თავმჯდომარე დისკუსიას დასრულებულად აცხადებს და უძღვება კენჭისყრას. მას შემდეგ რაც თავმჯდომარე კენჭისყრას დახურულად გამოაცხადებს, სიტყვით გამოდის მასწავლებელი.

3. საშინაო დავალება: მზადება შემდეგი გაკვეთილისთვის (გაკვეთილი 4)

მასწავლებელი მადლობას უხდის თავმჯდომარეებს, გაკვეთილის წარმართვაში მათ მიერ შეტანილი უდიდესი წვლილის გამო. ასევე მადლობას უხდის დებატებში მონაწილე გუნდებსა და აუდიტორიას და, საკუთარი შეხედულებისამებრ, აქებს მათ. ამ ეტაპზე არ კეთდება არანაირი კრიტიკული შენიშვნა. მეოთხე გაკვეთილზე, მათ ექნებათ საშუალება შეაჯამონ და შეაფასონ დებატებსა და კენჭისყრის დროს მათ მიერ მიღებული გამოცდილება და სწორედ ამას აუწყებს მასწავლებელი მოსწავლეებს.

რეპორტიორების გარდა, იგი უკლებლივ ყვალა მოსწავლეს სთხოვს დაფიქრდნენ იმ შთაბეჭდილებებზე, რაც მათ ამ გაკვეთილის განმავლობაში მიიღეს და იმ მოსაზრებების შესახებ, რომელიც მათ გამართულ დებატებსა და ჩატარებულ დისკუსიასა და კენჭისყრაზე გააჩნიათ; მოამზადონ მოკლე განცხადებები, რომელიც განიხილება მომდევნო გაკვეთილზე და რომელშიც გათვალისწინებული იქნება შემდეგი საკითხები:

1. თქვენი მოსაზრება დებატებში განხილულ საკითხთან დაკავშირებით. ახსენით, რომელი არგუმენტი ჟღერდა თქვენთვის დამაჯერებლად, რომელმაც განაპირობა თქვენი არჩევანი.
2. ჩამოაყალიბეთ თქვენი თვალსაზრისი, აღწერეთ, რამდენად მნიშვნელოვანი იყო წესები, განსაკუთრებით ერთ წუთიანი რეგლამენტი, დებატების დროს.

რეპორტიორთა გუნდებს ეს დავალება არ ეძლევათ, რადგან მათი სამუშაო სტატიის დაწერაა. მასწავლებელი მოკლე მოლაპარაკებას აწარმოებს რეპორტიორებთან, რათა გადაწყვიტონ, როგორ გაავრცელონ მათ მიერ დაწერილი სტატიები – კედელზე რამდენიმე ასლის გამოფენით, თუ მოსწავლეებზე დარიგების საშუალებით.

გაკვეთილი 4
დებატები – სხვადასხვა პერსპექტივა
მოსწავლეები აანალიზებენ დებატებს

მატრიცაში მოცემულია ინფორმაცია, რომელიც მასწავლებელს გაკვეთილის დაგეგმვისა და მისი ჩატარებისთვის სჭირდება.

ემსახურება უშუალოდ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებაში გათვალისწინებული **კომპეტენციების გამომუშავება/განვითარებას**.

სწავლის მიზანს წარმოადგენს ორიენტირება იმაზე, რაც მოსწავლეებმა იციან და ესმით.

მოსწავლეებისთვის დასახული ამოცანა (ამოცანები) და გამოყენებული **მეთოდები** წარმოადგენს სწავლების პროცესის ძირითად ბირთვს.

მოწოდებული **მასალა** ხელს უწყობს გაკვეთილისთვის მზადებას.

დროის ბიუჯეტით სარგებლობა მასწავლებელს საშუალებას აძლევს ეფექტურად განახორციელოს დროის მენეჯმენტი.

კომპეტენციების დაუფლება	ანალიზი და მსჯელობა საერთო გამოცდილებაზე.
სწავლის მიზანი	რეალობის აღქმა მედიის საშუალებით გვიყალიბდება. წესები უზრუნველყოფს თანაბარ შესაძლებლობებს – ვისარგებლოთ თავისუფლების უფლებით.
მოსწავლეთა ამოცანა	მოსწავლეები ერთმანეთს ადარებენ გუნდების მიერ დებატების შესახებ დაწერილ სტატიებს. მოსწავლეები აჯამებენ დებატებში მონაწილეობისას მიღებულ გამოცდილებას.
მასალა და რესურსები	მოსწავლეების მიერ დაწერილი სტატიები. მასალა მასწავლებლებისთვის 9.1.
მეთოდი	პრეზენტაციები. განხილვა.
დროის ბიუჯეტი	1.სამი სტატია და მათი განხილვა. 15 წთ.
	2. შეჯამება: როგორ გავლენას ახდენს წესები დებატებზე. 15 წთ.
	3. დეტალური მოხსენებები. 10 წთ.

ინფორმაცია

მოსწავლეები წინა გაკვეთილს ორი კუთხით აჯამებენ, შინაარსის თვალსაზრისით და წესების სისტემის თვალსაზრისით. მათ შეიძლება ერთ ასპექტთან მიმართებაში უფრო მეტი ინტერესი გამოიჩინონ, ვიდრე მეორესთან, რაც შესაბამისად ყურადღების კონცენტრაციის გადატანას გამოიწვევს, მოსწავლეებისთვის ნაკლებ საინტერესო ასპექტიდან მეტად საინტერესო ასპექტზე.

დეტალური მოხსენებები მოსწავლეებს მთლიან თავზე გარკვეულ, ზოგად ინფორმაციას უყალიბებს.

მოსწავლეებს წინასწარ აქვთ მომზადებული თავიანთი მოსაზრებები, რაც საშუალებას აძლევს ყოველ მათგანს აქტიური მონაწილეობა მიიღოს გაკვეთილის მსვლელობაში. აქედან გამომდინარე, მასწავლებელს შეუძლია, და აუცილებელიც არის, გაკვეთილის ძირითადი დროის განმავლობაში მოსწავლეებს თავიანთი მოსაზრებების გამოთქმის საშუალება მისცეს, რაც შეიძლება მთელი გაკვეთილის განმავლობაშიც კი გაგრძელდეს (იხ. ძირითადი კითხვები მოსწავლეებისთვის). მასწავლებელი უძღვება გაკვეთილს, და იძლევა მოკლე ინფორმაციას შეჯამების სახით, მოსწავლეთა მიერ გამართული დისკუსიისთვის მიმართულების მისაცემად.

გაკვეთილის აღწერა

გაკვეთილის დღის წესრიგის დადგენა

მასწავლებელი მოსწავლეებს აცნობს გაკვეთილის დღის წესრიგს და აღნიშნავს, რომ იგი მოიცავს მოსწავლეებისათვის საშინაო დავალების სახით მიცემულ ძირითად კითხვებს. იმ შემთხვევაში, თუ მოსწავლეები არ გამოთქვამენ ერთ რომელიმე ასპექტზე ყურადღების გამახვილების სურვილს, მასწავლებელი მათ აწვდის გაკვეთილის პირველი ეტაპის ამოცანას.

1. სამი სტატია და განხილვა

მასწავლებელი აცხადებს, რომ რეპორტიორთა სამი გუნდი კლასს წარუდგენს მათ მიერ დაწერილ სტატიებს. მოსწავლეები უსმენენ მათ და ერთმანეთს ადარებენ სტატიებს, იმის გათვალისწინებით, რომ რეპორტიორთა გუნდები სხვადასხვა კატეგორიის გაზეთისთვის მუშაობენ. სტატიათა შედარებისთვის მოსწავლეებმა საჭიროა გააკეთონ ჩანიშვნები. მასწავლებელი მათ ამ ამოცანას აძლევს და ნიმუშის სახით დაფაზე ან ფლიპჩარტზე გადააქვს შემდეგი მატრიცა:

ახალი ამბები	# 1	# 2	# 3
ენა/მეტყველება			
...			
...			
...			
შეფასება			

მაწავლებელი გაზეთების კატეგორიებს არ ასახელებს, მხოლოდ ციფრებით აღნიშნავს მათ, რითაც საშუალებას აძლევს რეპორტიორებს წარადგინონ თავიანთი გაზეთები. ენა/მეტყველება არის ერთ–ერთი შესაძლო მახასიათებელი, რომლის მიხედვითაც შეიძლება სტატიების შედარება და მოსწავლეებს შეუძლიათ ჩანიშვნები გააკეთონ იმაზე, რაც მათთვის თვალში მოსახვედრი იყო. თუ ისინი ერთ–ერთ სტატიას ანიჭებენ უპირატესობას, მაშინ უნდა შეძლონ იმის დასაბუთება, თუ რა განაპირობებს მათ არჩევანს.

მასწავლებელი რწმუნდება, რომ მოსწავლეებისთვის მათი ამოცანა ნათელია და სიტყვას აძლევს რეპორტიორთა გუნდებს. რეპორტიორთა გუნდები რიგრიგობით კითხულობენ თავიანთ სტატიას, სანამ მოსწავლეები არ მოისმენენ სამივე სტატიას, არ კეთდება არანაირი კომენტარი და არ იმართება განხილვა.

ამის შემდეგ, მოსწავლეები გამოთქვამენ თავიანთ მოსაზრებებს მოსმენილ სტატიებთან დაკავშირებით. მასწავლებელი ისმენს მათ გამოსვლებს და ამხნევებს მოსწავლეებს, რათა დაასახელონ რა კრიტერიუმებს იყენებენ ისინი სტატიების შედარებისას და მათი განხილვისას.

მასწავლებელი აჯამებს განხილვის შედეგებს, ყურადღებას ამახვილებს რა ერთ ძირითად ასპექტზე: რეპორტიორების სამი გუნდი ესწრებოდა ერთსა და იმავე დებატებს, ამ დროს ის, რასაც ისინი სთავაზობენ თავიანთ მკითხველს მნიშვნელოვანწილად განსხვავდება ერთმანეთისგან. ეს იმის მანიშნებელია, რომ მედია აშუქებს რეალობას ყველა იმ ადამიანისთვის, რომელიც მოვლენას არ ესწრება. მაგრამ რეალობის გაშუქებისას, ისინი მის საკუთარ ვერსიას ქმნიან, ირჩევენ და წინა პლანზე გამოაქვთ რა ზოგიერთი ელემენტი და უყურადღებოდ ტოვებენ რა სხვას. მასწავლებელს შეუძლია ამის დამადასტურებელ მაგალითად მოიყვანოს რეპორტიორთა გუნდების მიერ დაწერილი სტატიები, ან მოსწავლეთა მიერ გაკეთებული კომენტარები (იხ. მასალა მასწავლებლებისთვის 9.1).

2. შეჯამება: რა ზეგავლენა იქონია წესებმა დებატებზე?

მასწავლებელი მოსწავლეებს აძლევს სიტყვას, რათა მათ გამოთქვან თავიანთი მოსაზრებები. მასწავლებელი ისმენს მოსწავლეების თვალსაზრისს. მოსწავლეები ერთმანეთს უსმენენ. ზოგიერთი

კომენტარი შეიძლება ძალიან მწვავე იყოს (დროის რეგლამენტი „არადემოკრატიულია“, იგი გამოხატვის თავისუფლების უფლებას ზღუდავს), ზოგიერთი მოსწავლე შეიძლება წესების მომხრე იყოს.

განხილვის დროს, მასწავლებელს შეუძლია კრიტიკულად განწყობილ მოსწავლეებს ჰკითხოს, დაფიქრდნენ, რა მოჰყვებოდა იმას, თუ დებატები ამ წესის გარეშე ჩატარდებოდა. ისინი მიხვდებიან, რომ დებატებს გაცილებით მეტი დრო დასჭირდებოდა, რის საშუალებასაც გაკვეთილის დროის ბიუჯეტი არ იძლევა, ამის გათვალისწინებით მოხდა დროის სამართლიანი გადანაწილება, თუმცა, აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ რეგლამენტი ძალიან შეზღუდული იყო. მასწავლებელი დებატებში მონაწილე მოსწავლეებს სთხოვს გააცნონ კლასს, როგორ გაუმკლავდნენ რეგლამენტის სიმცირეს: მოასწრეს მათ ფოკუსირება ძირითად სათქმელზე?

3. დეტალური მოხსენებები

ამ ეტაპზე მოსწავლეები აჯამებენ მთლიან თავს და საუბრობენ ნებისმიერ დეტალზე.

ნებისმიერი კრიტიკის ფონზე, მასწავლებელმა არ უნდა ეცადოს დაიცვას და გაამართლოს თავისი საქმიანობა, ან კონტრარგუმენტების მოშველიებით მოიგერიოს ისინი. ვინაიდან მოსწავლეები აქტიურად მონაწილეობდნენ პროცესში, წარმატებაც და მარცხიც მათ პასუხისმგებლობას მოიცავს, სწორედ ისე, როგორც მასწავლებლის პასუხისმგებლობას. მასწავლებელმა ეს უნდა აღნიშნოს, თუ მოსწავლეები არ არიან დარწმუნებული.

თუ მოსწავლეებს მოეწონათ დებატებში მონაწილეობა, მასწავლებელი მათ სთავაზობს დებატების კლუბის ჩამოყალიბებას, სადაც მოსწავლეების მიერ წამოჭრილი ზოგიერთი საკითხი შეიძლება იყოს განხილული. მსოფლიო მასშტაბით, ინგლისურენოვან ქვეყნებში, მრავლად არის მსგავსი კლუბები, ისევე როგორც ინგლისური ენის – როგორ უცხო ენის მასწავლებელთა საზოგადოებებში. ინტერნეტით შეგიძლიათ მოიძიოთ შესანიშნავი, მრავალფეროვნი მასალა, მასწავლებლებისა და მოსწავლეებისთვის, რომლებიც დაინტერესებული არიან დებატებით.

მასალა მასწავლებლებისთვის 8.1

რატომ არის თავისუფლება დამოკიდებული წესებისა და კანონების ჩარჩოებზე

სწავლის შესაძლებლობები მოცემულ თავში

ურთიერთდამოკიდებულება დროის სიმცირის ფონზე

სწავლებისა და სწავლის, ისევე, როგორც ზოგადად ჩვენი ცხოვრების, ყველაზე მნიშვნელოვანი რესურსი არის დრო. როგორც პროფესიონალებს, მასწავლებლებს მუდმივად უწევთ ზრუნვა იმაზე, თუ როგორ გამოიყენონ გაკვეთილისთვის განკუთვნილი დრო მაქსიმალურად ეფექტურად – ხოლო ინტერაქტიული სწავლისას, ამაზე პასუხისმგებლობას მოსწავლეები იღებენ. ამ თავში მოცემული წინასწარი მოსამზადებელი სამუშაოები ეფექტური იქნება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ მოსწავლეები აიღებენ ვალდებულებას, მათთვის მიცემული დრო მოახმარონ თანაკლასელთა მიერ მოწოდებული მასალის გაცნობას გაკვეთილამდე. თავად გაკვეთილზე მოსწავლეების ოთხ ჯგუფს ეძლევა მხოლოდ 10 წუთი, რათა აირჩიონ საკითხი დებატებზე გასატანად. თუ მათ მასალა არა აქვთ წინასწარ წაკითხული, კლასი ზარალდება: მას ერთი კარგი მოსაზრებით ნაკლები რესურსი აქვს – ეს არის მაგალითი იმისა, თუ როგორ ვართ ჩვენ ერთმანეთზე დამოკიდებული (ურთიერთდამოკიდებული).

მკაცრი კანონები იცავს სიტყვის თავისუფლებას

დებატები დროის დადგენილ მონაკვეთში უნდა გაიმართოს. ყველა გამომსვლელი სარგებლობს აზრისა და გამოხატვის თავისუფლების თანაბარი უფლებით. რეგლამენტი, აქედან გამომდინარე, უნდა განაწილდეს სამართლიანად, ესე იგი თანაბრად, ერთი წუთი ერთ განცხადებაზე. პარადოქსია, მაგრამ მკაცრი წესები უზრუნველყოფს ჩვენი თავისუფლების დაცვას. რეგლამენტს ორგვარი დატვირთვა აქვს: ჩვენ გარანტირებილი გვაქვს, რომ დაგვეთმობა დრო მოსაზრების გამოსახატავად და ეს სამართლიანია. მეორე მხრივ, იგი ზღუდავს ყველა გამომსვლელს, და შესაბამისად გამომსვლელი კარგად უნდა დაფიქრდეს, თუ რისი თქმა სურს. მათ საუბრისას აქცენტი ძირითად არგუმენტზე უნდა გააკეთონ, გამოტოვონ ყველაფერი რაც ნაკლებმნიშვნელოვანია და ჩამოაყალიბონ საკუთარი თვალსაზრისი ლაკონურად, ნათლად და გასაგებად.

თავისუფლება და შეზღუდვები

მოსწავლეთა მოქმედებისა და სიტყვის თავისუფლება შეზღუდული, განსაზღვრული და ჩარჩოებში მოქცეულია ორი მიზეზის გამო. პირველი, სწავლის დრო შეზღუდულია – გაკვეთილი დაახლოებით 40 წუთში მთავრდება, დებატები ერთ გაკვეთილში უნდა ჩავატიოთ და უნდა გაგრძელდეს არაუმეტეს 20 წუთისა, რადგან ამავე გაკვეთილზე ბევრი სხვა რამეც უნდა მოესწროს. მეორე, დებატების წესები ყოველ გამომსვლელს სამართლიან, მაგრამ მკაცრად განსაზღვრულ ერთი წუთის ხანგრძლივობის დროს აძლევს ერთი განცხადების გასაკეთებლად. შეზღუდვას გააჩნია სტრუქტურული განზომილება – მთელი ცხოვრების მანძილზე, დრო არასოდეს არის საკმარისი – და პოლიტიკური, ხელოვნური განზომილება: წესები ადგენენ ფარგლებს, რომლის გარეშეც ჩვენ ვერ ვისარგებლებთ ჩვენთვის მონიჭებული თავისუფლებით ისე, რომ არ დავარღვიოთ სხვათა უფლებები. დროის სიმწირე მოლაპარაკებას არ ექვემდებარება, მაგრამ წესები მოლაპარაკების საგანია.

სკოლა რეალური ცხოვრებაა

თავისუფლებისა და შეზღუდვის დიალექტიკა, რომელსაც საფუძვლად უდევს დროის უნივერსალური სიმწირე, სკოლაშიც ისევე იჩენს თავს, როგორც საზოგადოებრივ ცხოვრებაში. ამ თვალსაზრისით, სკოლა ზედმიწევნით რეალური ცხოვრებაა.

თავი 9
მედია
ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლის მაღალი საფეხურისათვის

მონაწილეობა დემოკრატიულ საზოგადოებაში მედიის საშუალებით
მედიის მესვეურები და მისი მომხმარებელი –
მაკონტროლებელი და დღის წესრიგის დამდგენი

9.1 ჩვენ ვართ ცენზორები!

ჩვენ ვიღებთ გადაწყვეტილებას იმის თაობაზე, თუ რა წავიკითხოთ

9.2 და 9.3 ჩვენ ვართ ცენზორები!

ჩვენ ვიღებთ გადაწყვეტილებას იმის თაობაზე, თუ რა შევთავაზოთ მკითხველს

9.4 ჩვენ ვაკონტროლებთ მედიას – თუ მედია გვაკონტროლებს ჩვენ?

მადია – კომუნიკაციისა და ძალაუფლების საშუალება

თავი 9
მედია
საჯარო დებატები
მონაწილეობა დემოკრატიულ საზოგადოებაში მედიის საშუალებით

წინასიტყვაობა მასწავლებლებისთვის

1. ჩვენ ვმონაწილეობთ დემოკრატიულ საზოგადოებაში მედიის საშუალებით

საზოგადოებაში და პოლიტიკაში მონაწილეობა, არსებითად, სხვა ადამიანებთან კომუნიკაციას გულისხმობს – ინფორმაციის მიღება და გაცემა მედიის საშუალებით. მოქალაქეები, რომლებსაც არა აქვთ საშუალება, მედიის საშუალებით განახორციელონ კომუნიკაცია, ვერ მიიღებან მონაწილეობას ვერც საზოგადოებაში და ვერც პოლიტიკაში.

დღეს მედია გვაძლევს კომუნიკაციის მრავალ საშუალებას და მეტ ინფორმაციას ვიდრე ოდესმე, მაგრამ იგი ასევე აკონტროლებს ჩვენს კომუნიკაციას: რა ინფორმაციას მივიღებთ და გავცემთ და ასევე როგორ მივიღებთ და გავცემთ. ჩვენ მედიაკულტურაში გვიწევს ცხოვრება. თანამედროვე მედიაზე დაფუძნებული და მედიის საშუალებით კონტროლირებადი კომუნიკაცია გამოწვევას წარმოადგენს ნებისმიერი ადამიანისთვის.

ერთი მხრივ, მედია მომხიბვლელ შესაძლებლობებს სთავაზობს იმ მოქალაქეებს, რომლებსაც მედიაწიგნიერების უნარები აქვთ განვითარებული და, აქედან გამომდინარე, შეუძლიათ კრიტიკულად და გონივრულად მიუდგნენ მედიას, თავი გაართვან აუარება სხვადასხვა ტიპისა და ხარისხის ინფორმაციას.

მეორე მხრივ, მედია არ არის ხელმისაწვდომი მათთვის, ვისაც სახსრები არ ყოფნის მის შესაძენად, არ ფლობს მედიის გამოყენების უნარს, ან არ შეუძლია უხარისხო ინფორმაციის ხარისხიანისგან გარჩევა.

2. მედიაწიგნიერება – დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების ძირითადი კომპეტენცია

მედიაწიგნიერება დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების ძირითადი კომპეტენციაა. ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლება პირდაპირ უკავშირდება მედიაწიგნიერებას. მედიის თავისუფლება და ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა დამოკიდებულია ამ უფლებებით სარგებლობის უნარზე. მედიაწიგნიერების არათანაბარი დონე საზოგადოებაში წარმოშობს არათანაბარ შესაძლებლობებს, და ახალი ფორმის ჩართულობასა და გარიყულობას.

მოცემული თავი ეხმარება მოსწავლეებს მედიაწიგნიერების მიმართულებით მნიშვნელოვანი ნაბიჯი გადადგან. მოსწავლეები გამოცდილებით სწავლობენ, როგორ ხდება ჩვენს მიერ რეალობის აღქმა მედიის საშუალებით – გამოდიან რა როგორც მედიაინფორმაციის შემქმნელების, თუ მისი მომხმარებლის როლში. როგორც მედიის მესვეურები, ასევე მისი მომხმარებელი სხვადასხვანაირად, მაგრამ მაინც, წარმოადგენენ ცენზორებს და მონაწილეობენ დღის წესრიგის დადგენაში, რადგან ჩვენს მიერ რეალობის აღქმა, განსაკუთრებით პოლიტიკური რეალობისა, ეფუძნება და იმართება მედიაინფორმაციის საშუალებით, რომელიც ჩვენამდე აღწევს მას შემდეგ, რაც გაივლის ორმაგ ფილტრაციას – მედიის მესვეურების მიერ გაკეთებულ არჩევანსა და ჩვენს, მედიის მომხმარებლის მიერ გაკეთებულ არჩევანს.

მოცემულ თავში ყურადღება გამახვილებულია მედიაწიგნიერების ერთ მნიშვნელოვან ასპექტზე: ყველა მედიაინფორმაცია არის შედგენილი. არსებობს უამრავი, სხვადასხვა დისციპლინის მომცველი, კომბინირებული სწავლების შესაძლებლობა, მაგალითად, ენის შესწავლა, რათა შევძლოთ მედიისთვის

დამახასიათებელი სპეციფიკური ენის ანალიზი (იხ. მასალა მასწავლებლებისთვის 9ა – ვსწავლობთ რა ვეძიოთ, #1 და 2).

3. მოცემული თავის ზოგადი დახასიათება

მოცემულ თავში ყურადღება გამახვილებულია საკითხზე, თუ როგორ ხორციელდება ცენზურა და დღის წესრიგის დადგენა მედიის საშუალებით. მოსწავლეები გამოდიან როგორც მედიამომხმარებლის, ასევე მედიის მწარმოებელთა როლებში.

გაკვეთილი 1: ჩვენ ვართ ცენზორები! ჩვენ ვიღებთ გადაწყვეტილებას იმის თაობაზე, თუ რა წავიკითხოთ.

გაკვეთილი 2 და 3: ჩვენ ვართ ცენზორები! ჩვენ ვიღებთ გადაწყვეტილებას იმის თაობაზე, თუ რა შევთავაზოთ მკითხველს.

გაკვეთილი 4: ჩვენ ვაკონტროლებთ მედიას – თუ მედია გვაკონტროლებს ჩვენ? შეჯამება.

პირველ გაკვეთილზე მოსწავლეები შეიტყობენ, რომ ისინი თავად წარმოადგენენ ცენზორებს. ისინი აკეთებენ არჩევანს ორ სხვადასხვა გაზეთს შორის და წასაკითხად არჩევენ ერთ ინფორმაციას და უკუაგდებენ მეორეს. ამგვარად, ისინი სარგებლობენ ინფორმაციის ხელმისაწვდომობისა და არჩევის უფლებით.

მეორე და მესამე გაკვეთილებზე, მოსწავლეები ასრულებენ ძირითად ამოცანას, მონაწილეობენ პროექტში, რომლის მიზანიც არის კედლის გაზეთის გამოშვება. ამ შემთხვევაშიც, ისინი ცენზორების როლში გამოდიან, ოღონდ არა ინფორმაციის მიღების არამედ ინფორმაციის გავრცელების თვალსაზრისით. ისინი სარგებლობენ ცენზურისგან თავისუფალი პრესის ხელმისაწვდომობის უფლებით.

მეოთხე გაკვეთილზე, მოსწავლეები იხსენებენ საკუთარ არჩევანს და განიხილავენ მედიას – როგორც კომუნიკაციისა და ძალაუფლების ინსტრუმენტს. ისინი ასევე ეცნობიან ჩვენს მიერ რეალობის აღქმის მძლავრ კონსტრუქტივისტულ ელემენტს, რომელსაც ქმნის როგორც ინფორმაციის მომწოდებელი, ასევე მისი მიმღები მხარე.

4. კონსტრუქტივისული სწავლა და ინსტრუქცია

ამ თავის განმავლობაში, მოსწავლეებს აქვთ დრო და თავისუფლება განახორციელონ კონსტრუქტივისტული სწავლა. მედიის კონტექსტში, კონსტრუქტივისტული სწავლა ზუსტად შეესაბამება მედიის საშუალებით მიღებული მედიაინფორმაციის კონსტრუირებას. მედიაინფორმაციას ქმნის სხვა პირი, რომელსაც საკუთარი ინტერესები და სტრატეგიული განზრახვა ამოძრავებს („თქმა თუ გაყიდვა“), და ასევე მომხმარებელი.

მასწავლებელი, ინსტრუქციების საშუალებით, მოსწავლეებს აცნობს ცენზურის, დღის წესრიგის დადგენის, მედიაკულტურის, მედიის თავისუფლების და ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის ცნებებს, არგებს რა მათ კონსტრუქტივისტული სწავლის კონტექსტს (იხ. ძირითადი ცნებები ქვემოთ).

5. მედიასაშუალების არჩევა

მოცემულ თავში, ყურადღება გამახვილებულია კლასიკურ, ბეჭდვით მედიასაშუალებაზე – გაზეთზე. რომელიც ბევრი ახალგაზრდის არჩევანს არ წარმოადგენს. რაში სჭირდებათ მოსწავლეებს მისი წაკითხვა და გამოცემა?

1. ამის პირველი მიზეზი პრაგმატულია. გაზეთის შესწავლა და მარტივი კედლის გაზეთის გამოცემა მოითხოვს რესურსებს, რომელიც ყველგან შეიძლება იყოს მოპოვებული, ადვილად ხელმისაწვდომია და არ არის დაკავშირებული დიდ ხარჯებთან.

2. დიდაქტიკური თვალსაზრისით, მედიაწიგნიერების ელემენტების გაცნობა მარტივი მაგალითის გამოყენებით, გაცილებით შედეგიანია. ტექსტის ხელით დაწერა, გამოჭრა, დაწებება, ხაზვა, მოსწავლეები უბრუნდებიან წარსულს, როდესაც საფუძველი ეყრებოდა მედიაწარმოებას. მაგრამ მარტივი კედლის გაზეთის გამოშვების დროსაც აშკარაა მედიის რედაქტორთა მიერ განხორციელებული ძირითადი ფენომენი – ცენზურა – ისევე, როგორც ინფორმაციის მოწოდების საშუალებით რეალობის აღქმის ჩამოყალიბება.

   რა თქმა უნდა, ეს ძირითადი ასპექტები სხვა ტიპის მედიისთვისაც არის დამახასიათებელი – რადიო, ტელევიზია, ყველა სახის ფოტოგრაფია, ინტერნეტის საშუალებით განხორციელებული კომუნიკაცია, მოკლე ტექსტური შეტყობინებები და ა.შ. მაგრამ ყველა ეს დანარჩენი მედიასაშუალებები, არა მარტო დიდ რესურსებს და მისი წარმოებისთვის კომპლექსურ ძალისხმევას მოითხოვს, არამედ მათი ანალიზი და დეკონსტრუირებაც სირთულეებს უკავშირდება.

3. დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების ამ გამოცემაში, გაზეთის გამოყენება მიესადაგება სპირალური სწავლების პრინციპს. ამოცანა, რომელსაც მოსწავლეები ასრულებენ ამ თავში, შეესაბამება მე –3 ტომის, *ცხოვრება დემოკრატიულ საზოგადოებაში, ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლის საბაზო საფეხურისთვის,* მეშვიდე თავში მოცემულ ამოცანას. მოცემულ თავებს შორის განსხვავებას წარმოადგენს მათი ფორმა, რომელიც მოსწავლეთა შემეცნების დონეს შეესაბამება.

ძირითადი ცნებები

ცენზურა

იმ უამრავი ინფორმაციიდან, რომელსაც გაზეთის რედაქციები ყოველდღიურად ღებულობენ, მხოლოდ მცირე ნაწილი ხვდება გაზეთის გვერდებზე. გაზეთის რედაქტორები გამოხშირავენ იმ ინფორმაციას, რომელიც, მათი თვალსაზრისით, არ ექვემდებარება მკითხველისადმი მიწოდებას. ერთი კრიტერიუმი, რომელიც ამ ეტაპზე მოქმედებს, არის ინფორმაციის ვარგისიანობა – არის იგი დროული და საკმარისად საინტერესო? მეორე კრიტერიუმი არის გაზეთის მოცულობა –ყველა ინფორმაციის განსათავსებლად ერთი გაზეთი საკმარისი არ არის; მესამე კრიტერიუმი არის მკითხველის ფაქტორი – რა შეწონადობას მოითხოვს მკითხველი სხვადასხვა ტიპის ინფორმაციას შორის: ახალი ამბები, პოლიტიკა, ბიზნესი, სპორტი, გართობა, ახალი ამბები ცნობილ ადამიანებზე და ა.შ.

მკითხველიც, თავის მხრივ, ახორციელებს გაზეთის მიერ შემოთავაზებული ინფორმაციის გამოხშირვას. ყვალა ჩვენთაგანისთვის საკუთარი გამოცდილებიდან არის ცნობილი, რომ ერთ გაზეთში დაბეჭდილი სტატიებიდან ჩვენ მხოლოდ რამდენიმეს ვირჩევთ წასაკითხად და ვაგდებთ გაზეთს მას შემდეგ, რაც იქ მოცემული მასალის 5–10%–ს გავეცნობით.

ცენზურის ეს პრინციპი ხორციელდება სხვა მასმედიის საშუალებების შემთხვევაშიც – ტელევიზია, რადიო, ინტერნეტი, წიგნები.

დღის წესრიგის დადგენა

მედიის რედაქტორებს ძლიერი გავლენა აქვთ პოლიტიკურ დღის წესრიგზე. საზოგადოებას სწორედ მედია აწვდის ინფორმაციას ზოგიერთი პრობლემისა თუ სკანდალის შესახებ, რაც შემდეგ დისკუსიის საგანი ხდება და პოლიტიკოსები ხშირად ვალდებული არიან მიმართონ რაიმე ზომებს საკითხის დასარეგულირებლად. აქაც მკითხველს დიდი დატვირთვა აქვს – როგორ რეაგირებს იგი მედიის მიერ მიწოდებულ საკითხზე?

მედიაკულტურა

ჩვენ მედიაკულტურის ეპოქაში ვცხოვრობთ (იხ. მასალა მასწავლებლებისთვის 9ა). გასული ათწლეულის განმავლობაში, დამკვიდრდა ინტერნეტის საშუალებით განხორციელებული კომუნიკაციისა და ინფორმაციის გაცვლა–გამოცვლის კულტურა, რასაც ემატება მობილური ტელეფონების ტექნოლოგია, რომელთაგანაც ორივე ახალგაზრდა თაობის არჩევანს წარმოადგენს. გარდა ამისა, გლობალიზაციის პროცესმა დიდად შეუწყო ხელი მედიის გაბატონებას. მედიაინფორმაცია ტექსტურიდან გამოსახულებით ინფორმაციად იქცა, რამაც დიდი ზეგავლენა იქონია კომუნიკაციასა და კითხვის ჩვევაზე.

ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა და პრესის თავისუფლება

ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციაში, მუხლი 10.1 (იხ. მასალა მოსწავლეებისთვის 2.6) ნათქვამია:

„ყველას აქვს უფლება გამოხატვის თავისუფლებისა. ეს უფლება მოიცავს პირის თავისუფლებას, ჰქონდეს შეხედულებები, მიიღოს ან გაავრცელოს ინფორმაცია თუ მოსაზრებები საჯარო ხელისუფლების ჩაურევლად და სახელმწიფო საზღვრების მიუხედავად...“

იხილეთ, ასევე, ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია, მუხლი 19 (მასალა მოსწავლეებისთვის 2.5).

მედიის მესვეურები, ისევე როგორც მედიამომხმარებელი სარგებლობენ ადამიანის ამ ძირითადი უფლებით. სწორედ ამ თავისუფლებათა ფარგლები ქმნის განსხვავებას დიქტატურასა და დემოკრატიას შორის. ამ თავისუფლებებმა, იმ ტექნოლოგიურ რევოლუციასთან ერთად, რომლის მომსწრეც გავხდით კომპიუტერის გამოგონების შემდეგ, ჩაუყარა საფუძველი მედიაკულტურას, რომელშიც ჩვენ ეხლა ვცხოვრობთ. ეს გამოცდილება წინააღმნეგობრივი, არაერთმნიშვნელოვანი და მოდერნიზაციის პროცესისთვის დამახასიათებელია: თუ გამოვიყენებთ პოტენციალს, რომელსაც ეს სფერო გვთავაზობს, მოგებულის პოზიციაში აღმოვჩნდებით, თუ ხელიდან გავუშვებთ – წარუმატებლის. აქედან გამომდინარე, მედიაწიგნიერება დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების ძირითად კომპეტენციას წარმოადგენს.

კომპეტენციების გამომუშავება: კავშირი სახელმძღვანელოში მოცემულ სხვა თავებთან

რას გვიჩვენებს ეს ცხრილი

წინამდებარე სახელმძღვანელოს სათაური, *მონაწილეობა დემოკრატიულ საზოგადოებაში,* გულისხმობს იმ კომპეტენციებს, რომელსაც აქტიური მოქალაქე უნდა ფლობდეს დემოკრატიულ საზოგადოებაში. მოცემული მატრიცა გვიჩვენებს სახელმძღვანელოში შესულ თავებს შორის სინერგიის ეფექტის პოტენციალს. მატრიცა გვიჩვენებს, რომელი კომპეტენციების განვითარება ხდება მეცხრე თავში (შეფერილი, ჰორიზონტალური მწკრივი ცხრილში). მუქი შტრიხებით შემოსაზღვრული ვერტიკალური სვეტი გვიჩვენებს პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღებისა და მოქმედების კომპეტენციებს –მისი გამოყოფა ხდება, დემოკრატიულ საზოგადოებაში მონაწილეობასთან მჭიდრო კავშირის გამო. ჰორიზონტალური მწკრივები გვიჩვენებს სახელმძღვანელოში მოცემულ სხვა თავებთან კავშირს: რომელ კომპეტენციებს იძენს მოსწავლე, სახელმძღვანელოში მოცემულ ამ თავებში, რომელიც მათ მეცხრე თავში სჭირდებათ?

როგორ გამოვიყენოთ მატრიცა?

მასწავლებლებს მოცემული მატრიცის გამოყენება სხვადასხვა გზით შეუძლიათ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებს გაკვეთილის დასაგეგმად.

- ეს მატრიცა ეხმარება მასწავლებლებს, რომლებსაც დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების მცირე რაოდენობით გაკვეთილის ჩატარება უწევთ: მასწავლებელს საშუალება აქვს აარჩიოს ეს თავი და გამოტოვოს სხვა თავები, თუ მიიჩნევს, რომ მოსწავლეები გარკვეულწილად უკვე ფლობენ სხვა ძირითად კომპეტენციებს, მაგალითად მოცემულ თავში ასეთი კომპეტენციებია – პასუხისმგებლობის აღება, პრობლემის ანალიზი, მოლაპარაკებებში მონაწილეობისთვის საჭირო უნარ-ჩვევები.
- მოცემული მატრიცა ეხმარება მასწავლებელს დარწმუნდეს სინერგიის ეფექტში, რომლის მეშვეობითაც მოსწავლეები ერთსა და იმავე კომპეტენციას განმეორებით იძენენ, ერთმანეთთან დაკავშირებულ სხვადასხვა კონტექსტში. ამ შემთხვევაში მასწავლებელი ირჩევს რამდენიმე თავს და კომბინირებულად აწვდის მათ მოსწავლეებს.

თავი	**კომპეტენციის განვითარების განზომილებები**			**მიდგომები და ღირებულებები**
	პოლიტიკური ანალიზი და შეფასება	**მეთოდები და უნარები**	**მონაწილეობა დემოკრატიულ საზოგადოებაში** **პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღება და მოქმედება**	
9. მედია	ვმონაწილეობთ დემოკრატიულ საზოგადოებაში მედიაკომუნიკაციების საშუალებით მედიის პროდიუსერები და მომხმარებლები ცენზორის ფუნქციას ასრულებენ	მედიაგზავნილის კონსტრუირება და დეკონსტრუირება	მადიის გამოყენება საკუთარი შეხედულებებისა და ინტერესების გასაშუქებლად	ვაცნობიერებთ: რეალობას, განსაკუთრებით პოლიტიკურ რეალობას ჩვენ მესამე პირის შუამავლობით აღვიქვავთ
7. თანასწორობა	დემოკრატიულ საზოგადოებაში მონაწილეობის თანაბარი შესაძლებლობები დამოკიდებულია მედიაწიგნიერებაზე			ვაცნობიერებთ: ინფორმაცია არის ძალაუფლების წყარო
8. თავისუფლება	მედიის თავისუფლება და ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა		ცენზორის ფუნქცია და დღის წესრიგის შემუშავება: ადამიანის ულებათა დაცვა	ვაცნობიერებთ: ინფორმაცია არის ძალაუფლებისა და ხელისუფლების კონტროლის

				საშუალება
3. მრავალფეროვნება და პლურალიზმი	შეხედულებებისა და ინტერესების პლურალიზმი აისახება მედიაში			
6. მთავრობა და პოლიტიკა	დღის წესრიგის დადგენა			

თავი 9: მედია – დემოკრატიულ საზოგადოებაში მონაწილეობა მედიის საშუალებით
მედიის მესვეურები და მისი მომხმარებლები – ცენზორი და დღის წესრიგის დამდგენი

გაკვეთილის თემა	კომპეტენციის გამომუშავება/სწავლის მიზანი	მოსწავლის ამოცანა	მასალა და რესურსები	მეთოდი
გაკვეთილი 1 ჩვენ ვართ ცენზორები! ჩვენ ვიღებთ გადაწყვეტილებას იმის თაობაზე, თუ რა წავიკითხოთ	თავად ასრულებენ რა ცენზორთა ფუნქციას, მოსწავლეები უპირატესობას ანიჭებენ გარკვეულ მედიასა და გარკვეული სახის მედიაგზავნილს. როგორც მედიის მესვეურები, ასევე მისი მომხმარებელი ასრულებს ცენზორის ფუნქციას.	მოსწავლეები ფიქრობენ იმაზე, თუ რომელ გაზეთს ანიჭებენ უპირატესობას.	ორი სხვადასხვა, ერთ დღის გამოცემა გაზეთის პირველი გვერდები. მასალა მოსწავლეებისთვის 9.1 –9.3, ფლიპჩარტები, მარკერები, მაკრატელი, წებო. ბეჭდვითი მედიის გამოცემათა კრებული.	პლენარული პრეზენტაციები და განხილვა. ლექცია. ჯგუფური მუშაობა.
გაკვეთილი 2 და 3 ჩვენ ვართ ცენზორები! ჩვენ ვიღებთ გადაწყვეტილებას იმის თაობაზე, თუ რა შევთავაზოთ მკითხველს	გუნდში თანამშრომლობა; გადაწყვეტილების მიღება, მიზნებსა და განრიგზე შეთანხმება. გუნდის ორგანიზება და ზედამხედველობა. ჩვენს მიერ რეალობის აღქმას განაპირობებს მედიის რედაქტორების მიერ შედგენილი ინფორმაცია.	მოსწავლეები ამზადებენ კედლის გაზეთს. ისინი ერთმანეთს ადარებენ ჯგუფების მიერ დამზადებულ კედლის გაზეთებს და იმ არჩევანს რომელიც მათ გააკეთეს.	მასალა მოსწავლეებისთვის 9.2 და 9.3. ფლიპჩარტები, მარკერები, მაკრატელი, წებო. ყველა სახისა და კატეგორიის ბეჭდვითი მედია	მუშაობა პროექტზე.
გაკვეთილი 4 ჩვენ ვაკონტროლებთ მედიას – თუ მედია გვაკონტროლებს ჩვენ? შეჯამება	მოსწავლეების მიერ გაკეთებული არჩევანისა და მათი შედეგების შეჯამება. მედია წარმოადგენს კომუნიკაციისა და კონტროლის მძლავრ ინსტრუმენტს.	მოსწავლეები ერთმანეთს ადარებენ და აჯამებენ მათ მიერ გაკეთებულ არჩევანსა და მიღებულ გადაწყვეტილებებს.	თვალსაჩინო ადგილზე გაკრული კედლის გაზეთები. მასალა მასწავლებლებისთვის 9ა.	მოხსენებები, პლენარული განხილვა. ლექცია.

გაკვეთილი 1
ჩვენ ვართ ცენზორები!
ჩვენ ვიღებთ გადაწყვეტილებას იმის თაობაზე, თუ რა წავიკითხოთ

მატრიცაში მოცემულია ინფორმაცია, რომელიც მასწავლებელს გაკვეთილის დაგეგმვისა და მისი ჩატარებისთვის სჭირდება. ემსახურება უშუალოდ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებაში გათვალისწინებული **კომპეტენციების გამომუშავება/განვითარებას**. **სწავლის მიზანს** წარმოადგენს ორიენტირება იმაზე, რაც მოსწავლეებმა იციან და ესმით. **მოსწავლეებისთვის დასახული ამოცანა (ამოცანები)** და გამოყენებული **მეთოდები** წარმოადგენს სწავლების პროცესის ძირითად ბირთვს. მოწოდებული **მასალა** ხელს უწყობს გაკვეთილისთვის მზადებას. **დროის ბიუჯეტით** სარგებლობა მასწავლებელს საშუალებას აძლევს ეფექტურად განახორციელოს დროის მენეჯმენტი.	
კომპეტენციების დაუფლება	თავად ასრულებენ რა ცენზორთა ფუნქციას, მოსწავლეები უპირატესობას ანიჭებენ გარკვეულ მედიასა და გარკვეული სახის მედიაგზავნილს.
სწავლის მიზანი	როგორც მედიის მესვეურები, ასევე მისი მომხმარებელი ასრულებს ცენზორის ფუნქციას. მედია განსაზღვრავს იმას, თუ როგორ აღვიქვამთ ჩვენ მსოფლიოს. იგი ფლობს ძალაუფლებას, აკონტროლოს, რას შევიტყობთ და რას არა (ცენზორი, დღის წესრიგის დამდგენი). მაგრამ, მეორე მხრივ, ჩვენ, მედიამომხმარებელი, თავად ვასრულებთ ცენზორის ფუნქციას. ჩვენ ვირჩევთ ან უარვყოფთ გარკვეულ მედიას, და ჩვენ ვირჩევევთ, რომელ მედიაგზავნილზე შევაჩეროთ ჩვენი ყურადღება.
მოსწავლეთა ამოცანა	მოსწავლეები ფიქრობენ იმაზე, თუ რომელ გაზეთს ანიჭებენ უპირატესობას.
მასალა და რესურსები	ორი სხვადასხვა, ერთ დღეს გამოშვებული გაზეთის პირველი გვერდები. მრავალრიცხოვან კლასში უმჯობესია ამ გამოცემათა რამდენიმე ეგზემპლარი. მასალა მოსწავლეებისთვის 9.1 –9.3, ფლიპჩარტები, მარკერები, მაკრატელი, წებო. ბეჭდვითი მედიის გამოცემათა კრებული.
მეთოდი	პლენარული პრეზენტაციები და განხილვა. ლექცია. ჯგუფური მუშაობა.
დროის ბიუჯეტი	ეტაპი 1: მასწავლებელი აცნობს მოსწავლეებს ცენზორის ცნებას. 25 წთ.
	ეტაპი 2. მოსწავლეები ადგენენ კედლის გაზეთის პროექტის გეგმას. 15 წთ.

ინფორმაცია

როგორც მედიამომხმარებლების, მოსწავლეების რეაქცია მედიაში არსებულ სხვაობებზე არის ის, რომ ისინი ირჩევენ ერთს და უგულებელყოფენ სხვას. თავიანთი არჩევანით ისინი ასრულებენ ცენზორის ფუნქციას, რის შესახებაც ამ გაკვეთილზე შეიტყობენ.

მოვლენაზე სხვა კუთხით დაკვირვებისას, მოსწავლეები რწმუნდებიან, რომ მედიის რედაქტორებსაც გააჩნიათ პრიორიტეტები და ისინიც აკეთებენ არჩევანს. რა არჩევანს და რა მიზნით? ამ კითხვების საფუძველზე მოსწავლეები შეუდგებიან საკუთარ პროექტზე მუშაობას. პასუხს ამ კითხვაზე მიიღებენ მაშინ, როცა თავად მოუწევთ იგივე არჩევანის გაკეთება – სწვდებიან მედიის არსს, ერთვებიან რა მედიაწარმოებაში. ეს წარმოადგენს მოცემული თავის ძირითად ამოცანას.

მასწავლებლის ლექცია უკავშირდება მოსწავლეების კონსტრუქტივისტული სწავლის პროცესს. მასწავლებელი მათ ცენზურის ცნებას განუმარტავს მას შემდეგ, რაც მოსწავლეები, პროექტზე მუშაობისას, ამის მაგალითს წააწყდებიან. მეორე მხრივ, მოსწავლეები ამ ახალ ცნებას იყენებენ მომდევნო პროექტში, რადგან მათი ამოცანა ამ პროექტში ამ ცნებას ეფუძნება.

გაკვეთილის აღწერა

მზადება გაკვეთილისთვის

ამ თავის პირველ გაკვეთილამდე სამი კვირით ადრე მასწავლებელი სთხოვს მოსწავლეებს, დაიწყონ ბეჭდვითი მედიის – ჟურნალ–გაზეთების, სარეკლამო ბუკლეტების და ა.შ. შეგროვება. ასევე, მნიშვნელოვანია ფოტოების შეგროვება. მოსწავლეებმა ეს მასალა კლასში უნდა მოიტანონ პირველი გაკვეთილისთვის.

საკლასო ოთახში შესაფერისი სივრცის არსებობის შემთხვევაში, ხდება მასალის დახარისხება და მოთავსება სპეციალურად ამ მიზნისთვის განკუთვნილ მაგიდებაზე. მოსწავლეები ამ მასალის გამოყენებას შეძლებენ მე–2 და მე–3 გაკვეთილებზე, როდესაც მათ მოუწევთ საკუთარ კედლის გაზეთზე მუშაობა.

მასწავლებელი თავადაც ზრუნავს ჟურნალ–გაზეთების შეგროვებაზე. პირველი გაკვეთილისთვის მას მზად უნდა ჰქონდეს სხვადასხვა გაზეთის წინა გვერდები, რამდენიმე ეგზემპლარად. ამ მიზნით შერჩეული გაზეთები ერთი და იგივე დღის გამოცემისა უნდა იყოს, რაც საშუალებას მისცემს მოსწავლეთა ჯგუფებს, გამოიყენონ ამ გაზეთების პირველი გვერდები შესადარებლად და პლენარულ რაუნდზე, მათი რეზულტატების შედარებისთვის. ყოველ ჯგუფს ურიგდება სხვადასხვა გაზეთის წინა გვერდების წყვილი. თუ მოსწავლეების მიერ უცხო ენების ფლობა ამის საშუალებას იძლევა, სასურველია, მათ მივაწოდოთ უცხოური გაზეთის წინა გვერდებიც.

ვებგვერდზე www.newseum.org შეგვიძლია ვიხილოთ ბევრი ევროპული ქვეყნის ერთი დღის სხვადასხვა გაზეთის პირველი გვერდები (A4 ფორმატის PDF ვერსია). მისი გამოყენების შემთხვევაში, მასწავლებელმა მოსწავლეებს უნდა მიაწოდოს მათი ამობეჭდილი ვერსია, პროექტორით ჩვენების ნაცვლად (იხ. საფეხური 1.1, ქვემოთ).

ეტაპი 1. მასწავლებელი აცნობს მოსწავლეებს ცენზურის ცნებას

საფეხური 1.1: მოსწავლეები არჩევანს აკეთებენ მათთვის სასურველ გაზეთზე

მასწავლებელი დაფაზე გამოფენს ორი გაზეთის წინა გვერდებს. გაზეთები სხვადასხვა კატეგორიისაა, მაგალითად:

- პოპულარული გაზეთი და გავლენიანი გაზეთი;
- რეგიონალური და ეროვნული გაზეთი;
- გაზეთები, რომელბიც სხვადასხვა პოლიტიკურ ხედვას იზიარებენ, მაგ. სოციალ-დემოკრატიულსა და ნეოლიბერალურს.

თუ კლასში ამ გაზეთების პირველი გვერდების რამდენიმე ეგზემპლარის მოტანის საშუალება არის, მაშინ ისინი უნდა გამოვაკრათ საკლასო ოთახის კედლებზე, რამდენიმე ადგილას, ერთმანეთისგან მოშორებით. მრავალრიცხოვან კლასებში ეს დროის დაზოგვის საშუალებას იძლევა.

მოსწავლეები მიდიან კედელზე გამოკრულ გაზეთების პირველ გვერდებთან და ჩუმად ეცნობიან მათ.

მასწავლებელი სთხოვს მოსწავლეებს დაჯგუფდნენ იმ გაზეთის პირველი გვერდის წინ, რომელსაც ისინი უპირატესობას ანიჭებენ. ამრიგად იქმნება მოსწავლეების ორი ჯგუფი, შესაძლებელია შეიქმნას მესამეც, რომელშიც შევლენ მოსწავლეები, რომელთაც არც ერთ გაზეთს არ მიანიჭეს უპირატესობა. მოსწავლეები, ჯგუფებში, მოკლედ უზიარებენ ერთმანეთს საკუთარ მოსაზრებებს და პლენარულ რაუნდზე ასაბუთებენ საკუთარ არჩევანს მიზეზების დასახელებით.

მასწავლებელი უსმენს მათ და ამხნევებს, რათა ერთმანეთს თამამად გაუზიარონ საკუთარი შეხედულებები, მაგრამ მოსწავლეების მოსაზრებებსა და არჩევანზე არ აკეთებს კომენტარს.

საფეხური 1.2: მოსწავლეები ეცნობიან ცენზურის ცნებას

მასწავლებელი კითხულობს მოკლე ლექციას, სადაც მოსწავლეებს აცნობს ცენზურის ცნებას და მის ორმაგ მნიშვნელობას. იგი ამ ცნებას არგებს იმ კონტექსტს, რომელიც მოსწავლეებმა თავად შექმნეს, გაკვეთილის ამ ეტაპის პირველ საფეხურზე (საფეხური 1.1). როგორც მოსწავლეებმა საკუთარი არჩევანის გაკეთებით უჩვენეს, ჩვენ ხშირად უპირატესობას ვანიჭებთ ერთ გარკვეულ გაზეთს, რაც გამომდინარეობს იქიდან, რომ გაზეთები ერთმანეთისგან მნიშვნელოვანწილად განსხვავდება. ჩვენ მოგვწონს ერთი გაზეთი და არ მოგვწონს სხვა. ყოველდღიურ ცხოვრებაში, ჩვენ არჩევანს ვაკეთებთ მედიასაშუალებებს შორისაც, მაგალითად, გაზეთის ნაცვლად, არჩევანს ვაჩერებთ ტელევიზიასა ან ინტერნეტზე. ამ ძალიან მნიშვნელოვანი თვალსაზრისით, ჩვენ ცენზორების ფუნქციას ვასრულებთ. ჩვენ ვიღებთ გადაწყვეტილებას იმის თაობაზე, თუ რა ინფორმაცია და რომელი მედიასაშუალებით მივიღოთ. მედია ჩვენზეა დამოკიდებული – თუ იგი ჩვენი ყურადღების დაპყრობას ვერ შეძლებს, მისი ძალისხმევა ფუჭი და ამაო იქნება.

ამის შემდეგ მასწავლებელი იგივე საკითხს სხვა კუთხით უდგება: არა მარტო მკითხველები ასრულებენ ცენზორის ფუნქციას, არამედ გაზეთის რედაქტორებიც. ისინი იღებენ გადაწყვეტილებას იმის თაობაზე, თუ რა არჩევანი შემოგვთავაზონ. ამ თვალსაზრისით ჩვენ ვხდებით მედიაზე დამოკიდებული – შეგვიძლია მივიღოთ მხოლოდ ის ინფორმაცია, რომელსაც ისინი შეარჩევენ.

ცენზურის ცნება, აქედან გამომდინარე, ორმაგი მნიშვნელობის მატარებელია: როგორც მედია მესვეურები, ასევე მისი მომხმარებელი იღებს გადაწყვეტილებას, რომელი ინფორმაციაა მნიშვნელოვანი. პოლიტიკაში სწორედ ცენზურის საშუალებით ხორციელდება დღის წესრიგის დადგენა.

ნათელია, რომ მედიის რედაქტორებიც აკეთებენ თავიანთ არჩევანს, როგორც ამას ერთი დღის გამოცემული, ორი სხვადასხვა გაზეთის პირველ გვერდებს შორის განსხვავება ადასტურებს. მაგრამ რა არის ამის მიზეზი და მიზანი? მოსწავლეები ამ კითხვაზე პასუხის მოპოვებას პროექტზე მუშაობის პროცესში შეეცდებიან.

ეტაპი 2. მოსწავლეები მუშაობენ კედლის გაზეთის გამოცემის პროექტის გეგმაზე

მასალა მოსწავლეებისთვის 9.1 – 9.3.

საფეხური 2.1: მასწავლებელი მოსწავლეებს აწვდის ინსტრუქციებს მოცემული ამოცანის შესასრულებლად

მოსწავლეები ქმნიან რედაქტორთა ოთხ–ექვსკაციან ჯგუფებს. მათი ამოცანა, მომდევნო ორი გაკვეთილის განმავლობაში, კედლის გაზეთის გამოცემაში მდგომარეობს.

ისინი, როგორც რედაქტორები, ცენზურაზე პასუხისმგებლობის ფუნქციას იღებან საკუთარ თავზე და ცდილობენ, თავი გაართვან შემდეგ საკითხებს:

- რა თემებს შევეხოთ?
- რომელი თემა ავირჩიოთ მოწინავე სტატიისთვის?
- რა თემა უნდა ამოვაგდოთ არასაკმარისი სივრცის გამო?

მოსწავლეები კარგად უნდა ერკვეოდნენ იმაში, რომ ეს საკითხები უკავშირდება პრესის თავისუფლების მნიშვნელობას პრაქტიკაში – თავისუფლებით სარგებლობა, რიგი პრობლემების გადაჭრაზე პასუხისმგებლობის აღებით.

ამის შემდეგ მასწავლებელი მოსწავლეებს აცნობს პროექტის განხორციელებასთან დაკავშირებულ ტექნიკურ საკითხებს. მოსწავლეებს შეუძლიათ მაქსიმუმ ორი ფლიპჩარტის გამოყენება. მათი სტატიები ხელით უნდა იყოს დაწერილი. ფოტოების, დიაგრამების და ინფორმაციის მოსაპოვებლად მათ შეუძლიათ გამოიყენონ ბეჭდვითი მედიის საშუალებათა გამოცემები. ისინი შეზღუდული არიან დროში. მათი გაზეთები მზად უნდა იყოს კედელზე გასაკრავად შემდეგი გაკვეთილის ბოლოსთვის.

მოსწავლეები ატყუპებენ მერხებს, რათა საშუალება ჰქონდეთ, ზედ მოათავსონ ფლიპჩარტი, რომელზეც მოუწევთ მუშაობა.

საფეხური 2.2: მოსწავლეები იწყებენ პროექტზე მუშაობას

მოსწავლეები, მასწავლებლის მითითების შესაბამისად, ეცნობიან მათთვის დარიგებულ მასალას. თუ გაკვეთილის დასრულებამდე საამისო დრო რჩება, მოსწავლეები შეუდგებიან შემდეგ ეტაპზე მუშაობას.

გაკვეთილი 2 და 3
ჩვენ ვართ ცენზორები!
ჩვენ ვიღებთ გადაწყვეტილებას იმის თაობაზე, თუ რა შევთავაზოთ მკითხველს

მატრიცაში მოცემულია ინფორმაცია, რომელიც მასწავლებელს გაკვეთილის დაგეგმვისა და მისი ჩატარებისთვის სჭირდება.

ემსახურება უშუალოდ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებაში გათვალისწინებული **კომპეტენციების გამომუშავება/განვითარებას**.

სწავლის მიზანს წარმოადგენს ორიენტირება იმაზე, რაც მოსწავლეებმა იციან და ესმით.

მოსწავლეებისთვის დასახული ამოცანა (ამოცანები) და გამოყენებული **მეთოდები** წარმოადგენს სწავლების პროცესის ძირითად ბირთვს.

მოწოდებული **მასალა** ხელს უწყობს გაკვეთილისთვის მზადებას.

დროის ბიუჯეტით სარგებლობა მასწავლებელს საშუალებას აძლევს ეფექტურად განახორციელოს დროის მენეჯმენტი.

კომპეტენციების დაუფლება	გუნდში თანამშრომლობა; გადაწყვეტილების მიღება, მიზნებსა და განრიგზე შეთანხმება. გუნდის ორგანიზება და ზედამხედველობა.
სწავლის მიზანი	ჩვენს მიერ რეალობის აღქმას განაპირობებს მედიის რედაქტორების მიერ შედგენილი ინფორმაცია. როგორც ცენზორი და დღის წესრიგის დადგენაში მონაწილე, მედია ფლობს აბსოლუტურ ძალაუფლებას.
მოსწავლეთა ამოცანა	მოსწავლეები ამზადებენ კედლის გაზეთს. ისინი ერთმანეთს ადარებენ ჯგუფების მიერ დამზადებულ კედლის გაზეთებს და იმ არჩევანს რომელიც მათ გააკეთეს.
მასალა და რესურსები	მასალა მოსწავლეებისთვის 9.2 და 9.3. ფლიპჩარტები, მარკერები, მაკრატელი, წებო. ყველა სახისა და კატეგორიის ბეჭდვითი მედია.
მეთოდი	მუშაობა პროექტზე.
დროის ბიუჯეტი	1. მუშაობა პროექტზე: მოსწავლეები გამოსცემენ კედლის გაზეთს. 60 წთ.
	2. მოსწავლეები ეცნობიან სხვადასხვა ჯგუფის მიერ გამოცემულ კედლის გაზეთებს. 20 წთ.

ინფორმაცია

მეორე და მესამე გაკვეთილები მოცემული თავის ქვაკუთხედს წარმოადგენს. ეს არის პროექტი, რომლის განმავლობაშიც, მოსწავლეები ასრულებენ გაზეთის რედაქტორთა ფუნქციას და უშვებენ საკუთარ გაზეთს. მათ მოუწევთ გადაჭრან შემდეგი საკითხი: რომელი თემა ჩავრთოთ და რომელი არა? და მოუწევთ, შეაჯერონ კრიტერიუმები ამ არჩევანის გასაკეთებლად. გარდა ამისა, ერთ საათში კედლის გაზეთის გამოშვება მოსწავლეებისგან მაქსიმალურ დატვირთვას მოითხოვს, როგორც სამუშაოს დაგეგმვის უნარის გამოყენების, ასევე დროის განაწილების თვალსაზრისით.

შემოთავაზებული კედლის გაზეთის ფორმატი ზოგადია. გაზეთის შექმნის ტექნიკური ასპექტები ნაკლებ ყურადსაღებია. მოსწავლეებმა სტატიები ხელნაწერის ფორმით უნდა წარმოადგინონ.

კედლის გაზეთის გამოშვება მედიის შექმნის საფუძვლებთან აბრუნებს და საშუალებას აძლევს მოსწავლეებს ყურადღება გაამახვილონ გაზეთის რედაქტირებისა და არჩევანის გაკეთების პროცესზე.

პრაქტიკული სწავლის გარემოში, მასწავლებელი „ასისტენტის“ ფუნქციას ასრულებს, რომელიც ეხმარება მოსწავლეებს იმ შემთხვევაში, თუ მათ დამატებითი მასალა ესაჭიროებათ, სჭირდებათ კომპიუტერის გამოყენება და ა.შ. მასწავლებელი აკვირდება მოსწავლეებს, რათა შეაფასოს მათი უნარებისა და კომპეტენციების ფლობის დონე. მასწავლებელი ისმენს მოსწავლეთა მსჯელობებს და ეცნობა მოსწავლეთა კედლის გაზეთებს მუშაობის პროცესში. ამგვარად მასწავლებელი ემზადება მოკლე, მაგრამ მნიშვნელოვანი ლექციის წასაკითხად, რომელიც მოსწავლეებმა მე–4 გაკვეთილის პირველ ეტაპზე უნდა მოისმინონ.

გაკვეთილის აღწერა

ეტაპი 1: მოსწავლეები ამზადებენ და გამოსცემენ კედლის გაზეთს

მასალა მოსწავლეებისთვის 9.1 – 9.3.

მოსწავლეები მუშაობენ ჯგუფებში. ისინი ინაწილებენ მთავარი რედაქტორის, დროის აღმრიცხველისა და რეპორტიორის ფუნქციებს.

ისინი ასრულებენ ან ცვლიან მასალაში მოსწავლეებისთვის 9.1 მოცემულ სამუშაო განრიგს.

თუ მეორე და მესამე გაკვეთილებს შორის არის ინტერვალი, მოსწავლეთა მიერ ნახევრად მომზადებული მასალა მომდევნო გაკვეთილამდე საიმედო შენახვა–დაცვას საჭიროებს. მასწავლებელი და მოსწავლეები ერთობლივად იღებენ გადაწყვეტილებას ვის გადააბარონ ამაზე პასუხისმგებლობა.

მასალა მოსწავლეებისთვის 9.3–ის მიხედვით, რეპორტიორები ამზადებენ პრეზენტაციებს მე–4 გაკვეთილზე დაგეგმილი პლენარული სხდომისთვის.

ეტაპი 2: მოსწავლეები ეცნობიან სხვადასხვა ჯგუფის მიერ გამოცემულ კედლის გაზეთებს

მესამე გაკვეთილის შუა მონაკვეთში, ჯგუფები საკლასო ოთახის კედელზე გამოფენენ მათ მიერ შედგენილ კედლის გაზეთებს. მასწავლებელი მოსწავლეებს სთხოვს გაეცნონ ერთმანეთის ნამუშევრებს მომდევნო გაკვეთილის დაწყებამდე.

გაკვეთილი 4
ჩვენ ვაკონტროლებთ მედიას თუ მედია გვაკონტროლებს ჩვენ?
მედია – კომუნიკაციისა და ძალაუფლების ინსტრუმენტი

მატრიცაში მოცემულია ინფორმაცია, რომელიც მასწავლებელს გაკვეთილის დაგეგმვისა და მისი ჩატარებისთვის სჭირდება.

ემსახურება უშუალოდ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებაში გათვალისწინებული **კომპეტენციების გამომუშავება/განვითარებას**.

სწავლის მიზანს წარმოადგენს ორიენტირება იმაზე, რაც მოსწავლეებმა იციან და ესმით.

მოსწავლეებისთვის დასახული ამოცანა (ამოცანები) და გამოყენებული **მეთოდები** წარმოადგენს სწავლების პროცესის ძირითად ბირთვს.

მოწოდებული **მასალა** ხელს უწყობს გაკვეთილისთვის მზადებას.

დროის ბიუჯეტით სარგებლობა მასწავლებელს საშუალებას აძლევს ეფექტურად განახორციელოს დროის მენეჯმენტი.

კომპეტენციების დაუფლება	მოსწავლეების მიერ გაკეთებული არჩევანისა და მათი შედეგების შეჯამება.
სწავლის მიზანი	მედია წარმოადგენს კომუნიკაციისა და კონტროლის მძლავრ ინსტრუმენტს.
მოსწავლეთა ამოცანა	მოსწავლეები ერთმანეთს ადარებენ და აჯამებენ მათ მიერ გაკეთებულ არჩევანსა და მიღებულ გადაწყვეტილებებს.
მასალა და რესურსები	თვალსაჩინო ადგილზე გაკრული კედლის გაზეთები. მასალა მასწავლებლებისთვის 9ა.
მეთოდი	მოხსენებები, პლენარული განხილვა. ლექცია.
დროის ბიუჯეტი	1. მოსწავლეები ერთმანეთს ადარებენ ჯგუფების მიერ გაკეთებულ არჩევანსა და მიღებულ გადაწყვეტილებებს.15 წთ.
	2. მოსწავლეები აჯამებენ ინფორმაციის შედგენისას მათ მიერ მიღებულ გამოცდილებას. 10 წთ.
	3. ლექცია: დღის წესრიგის დადგენა, ცენზურა. 5 წთ.
	4. განხილვა. 10 წთ.

ინფორმაცია

მოსწავლეები აჯამებენ პროექტში მონაწილეობისას მიღებულ საკუთარ გამოცდილებას. ისინი ერთმანეთის კედლის გაზეთს ინფორმაციის მისაღებად არ კითხულობენ, არამედ ყურადღებას ამახვილებენ იმ გადაწყვეტილებაზე, რომელიც თემისა თუ ფოტოების შერჩევისას იყო მიღებული – იკვლევენ მედიის, როგორც ცენზორისა და დღის წესრიგის დამდგენის როლს.

რეპორტიორები კლასს მოხსენების სახით აწვდიან ინფორმაციას იმის თაობაზე, თუ როგორ მიმდინარეობდა პროექტის განმავლობაში მსჯელობა და გადაწყვეტილების მიღება მათ გუნდში, ხოლო მოსწავლეები გონებაში აღიდგენენ საკუთარ გამოცდილებას.

მასწავლებელი კითხულობს მოკლე ლექციას და შემოაქვს შემდეგი ცნებები – მედია, როგორც ცენზორი და დღის წესრიგის დადგენაში მონაწილე. ეს არის მაგალითი იმისა, თუ როგორ შეიძლება კონსტრუქტივისტული სწავლის პროცესის გამდიდრება სისტემატიური ინსტრუქციებით. მოსწავლეთა გამოცდილება ქმნის კონტექსტს, სადაც მასწავლებლის მიერ მიწოდებული ინსტრუქციები ახალ პერსპექტივებს სახავს და საშუალებას აძლევს მოსწავლეებს, თავიანთ გამოცდილებას აბსტრაქტული აზროვნების კუთხით შეხედონ.

ამ პროექტის გავრცობის და მასში მონაწილეობით მიღებული გამოცდილების გამოყენების მრავალი საშუალება არსებობს, რაც შეიძლება განხილულ იქნეს გაკვეთილის ბოლოს.

გაკვეთილის აღწერა

მოსწავლეები სხვადასხვა ჯგუფის მიერ გამოცემულ კედლის გაზეთებს გაკვეთილის დაწყებამდე ეცნობიან.

ეტაპი 1: მოსწავლეები განმარტავენ მათ მიერ გაკეთებული არჩევანის მიზეზებს და ერთმანეთს ადარებენ ჯგუფების მიერ გაკეთებულ არჩევანს

თითოეული ჯგუფის მომხსენებელი, რიგრიგობით გამოდის კლასის წინაშე, მოსწავლეებს აცნობს მისი ჯგუფის მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებას და უხსნის იმ მიზეზებს, რომლებიც საფუძვლედ დაედო მათ არჩევანს. ხელმძღვანელობენ რა მოხსენების გაკეთების შესახებ მითითებებით (მასალა მოსწავლეებისთვის 9.3) მომხსენებლები საკუთარ გამოსვლაში უნდა შეეხონ შემდეგ საკითხებს:

- მოწინავე სტატიის არჩევა;
- რა თემები იყო საწყის ეტაპზე განხილული და რამ განაპირობა ზოგიერთი თემის არჩევა და ზოგიერთის უარყოფა;
- ფოტოების შერჩევის კრიტერიუმები;
- სხვა მნიშვნელოვანი საკითხები.

პრეზენტაციებში ყურადღება გამახვილებულია უფრო ცენზურასა და დღის წესრიგის დადგენასთან დაკავშირებულ გადაწყვეტილებებზე და ნაკლებად გაზეთების შინაარსზე. ეს მასწავლებელს აძლევს საჭირო მასალას ლექციისთვის, სადაც იგი მიმოიხილავს მოსწავლეების საერთო გამოცდილებას და ამავდროულად შემოაქვს მედიაწიგნიერებასთან დაკავშირებული რამდენიმე ძირითადი ცნება. ამ გზით კონსტრუქტივისტული სწავლა ქმნის ფონს და კონტექსტს მოკლე ინსტრუქციების საშუალებით კონცეპტუალური ცოდნის მისაღებად.

ეტაპი 2: მოსწავლეები იხსენებენ ინფორმაციის ფორმირების პროცესს

მასწავლებელი სთხოვს მოსწავლეებს, შეადარონ თავიანთი ჯგუფების მიერ მიღებული გადაწყვეტილების მიზეზები.

- შეგვიძლია გამოვყოთ რომელიმე დომინანტი კრიტერიუმი, მაგალითად, როგორიცაა გასაშუქებლად ვარგისიანობა?
- რამდენად გავითვალისწინეთ კონკურენციის ასპექტები – მაგ. გამოვიყენეთ მიმზიდველი ელემენტები?
- ...

მომხსენებლების პრეზენტაციებმა და არჩევანთა შედარებამ შეიძლება წარმოშვას კრიტიკული დისკუსია, მაგალითად, მოსწავლეები პრობლემად აღიქვავენ იმას, რომ მედიას ესოდენ ძლიერი გავლენა აქვს იმაზე, თუ რომელი ინფორმაცია მივიღოთ და რომელი არა. მასწავლებელი უძღვება დისკუსიას. ვინაიდან მას დისკუსიის შემდეგ სიტყვით გამოსვლა მოუწევს, ამ ეტაპზე არ არის საჭირო მისი მხრიდან მოსწავლეების განცხადებებზე რეაგირება.

ეტაპი 3: ლექცია

საფეხური 3.1 ძირითადი ლექცია

მასალა მასწავლებლებისთვის 9ა

როგორც ზევით ავღნიშნეთ (იხ. ეტაპი 1), მასწავლებელი ლექციის ელემენტებს უკავშირებს მოსწავლეების გამოცდილებას და ლექციას აგებს მოსწავლეების მიერ წამოჭრილ საკითხებზე დაყრდნობით. ეს მასწავლებლისგან მოქნილობის გარკვეულ უნარს მოითხოვს, რათა მან შეძლოს შემდეგი ძირითადი განცხადებების მოსწავლეების მიერ შექმნილ კონტექსტზე მორგება:

1. ნებისმიერი მედიაინფორმაცია არის შეთხზული, ფორმირებული. ინფორმაციის ფორმირების ერთ ძირითად ასპექტს წარმოადგენს ის, რომ უამრავი ინფორმაციიდან ხდება რამდენიმეს ამორჩევა და მათთვის სტატიის, მონათხრობის ფორმის მიცემა. მოსწავლეებმა აღმოაჩინეს ინფორმაციის ფორმირების ეს ასპექტი, როდესაც თავიანთი გაზეთების რედაქტირებაზე მუშაობდნენ.

2. ინფორმაციის შერჩევით, რედაქტორები და მედიის მესვეურები ასრულებენ ცენზორის ფუნქციას და დღის წესრიგის დადგენაში მონაწილეობენ. ისინი ძლიერ გავლენას ახდენენ საზოგადოებრივი აზრის ჩამოყალიბებაზე და პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღების პროცესზე, ასევე იმაზე, თუ როგორ ვიღებთ მონაწილეობას დემოკრატიულ საზოგადოებაში. ხოლო ის, მიიღებს თუ არა ეს გავლენა კონტროლის ფორმას, დამოკიდებულია იმაზე, ვასრულებთ თუ არა ჩვენ, მედიამომხმარებელი, ცენზორის ფუნქციას.

ეს ორი ასპექტი უშუალოდ უკავშირდება მოსწავლეთა მიერ ამ მცირემასშტაბიან პროექტში მონაწილეობისას მიღებულ გამოცდილებას. მასწავლებელს შეუძლია აქ დაასრულოს ლექცია, რადგან მიღებული ინფორმაცია მოსწავლეებს დასაფიქრებლად საკმაო მასალას აწვდის, თუმცა მასწავლებელს შეუძლია განავრცოს ლექცია და ისაუბროს იმ საკითხებზე, რომლებიც მოსწავლეთა ინტერესის საგანს წარმოადგენს ან მათ მიერ წამოჭრილ პრობლემატურ საკითხებს უკავშირდება. ამ შემთხვევაში ლექციისთვის განკუთვნილი დრო უნდა გაიზარდოს.

საფეხური 3.2 ლექციის გავრცობა

1. ერთი მხრივ, როგორც კომერციული კომპანია, მედიის შიგნით მიმდინარეობს კონკურენცია ჩვენი ყურადღების დაპყრობაზე. მედიის მესვეურები ზრუნავენ იმაზე, რომ თავიანთი აუდიტორიის ინტერესები დააკმაყოფილონ და მათი მოლოდინი გაამართლონ. მათი წარმატება და შესაბამისად ფინანსური სარგებელი დიდად არის დამოკიდებული მედიამომხმარებლის მიერ გაკეთებულ არჩევანზე.

2. რეალობისა და მსოფლიოს ჩვენი აღქმა დამოკიდებულია მედიაზე. მოცემულ გაკვეთილზე მოსწავლეთა ყურადღება კონცენტრირებული იყო კლასიკურ მედიასაშუალებაზე –გაზეთზე. თუმცა დღეს ჩვენ ხელი მიგვიწვდება ახალი ტიპის მედიასაშუალებებზე, რომელთაც სხვადასხვა დანიშნულებით ვიყენებთ. ჩვენ კვლავ ვსარგებლობთ კლასიკური მასმედიის საშუალებებით (სამაუწყებლო მედია) – ჟურნალ–გაზეთები, ტელევიზია, რადიო – რომლებიც საზოგადოებისთვის ძირითადად ინფორმაციისა და გართობის წყაროს წარმოადგენენ. გარდა ამისა, გვაქვს ახალი ტიპის ინტერნეტმედია (ვებგვერდები, ელფოსტა, ბლოგები, facebook–ის ტიპის ქსელები, twitter–ი), რომ აღარაფერი ვთქვათ მოკლე ტექსტური შეტყობინების სერვისზე. ჩვენ ამ ახალი ტიპის მედიას სხვადასხვა დანიშნულებით ვიყენებთ, მაგრამ, ძირითადად იგი ჩვენთვის ერთმანეთთან კომუნიკაციის საშუალებას წარმოადგენს, და მოსწავლეებს ალბათ კარგად მოეხსენებათ, რომ ახალგაზრდა თაობა მეტად ერკვევა მედიის ამ საშუალებაში, ვიდრე მათი მშობლები ან მასწავლებლები.

3. დღეს ჩვენ მედიაკულტურაში ვცხოვრობთ. საზოგადოება წარმოადგენს მის წევრებს შორის ინტერაქციას. სოციალური ინტერაქცია, ფართო მასშტაბით, არის კომუნიკაცია. კომუნიკაციას

ხელს უწყობს, მიმართულებასა და ფორმას აძლევს მედია, ხოლო მედიაინფორმაცია არა მარტო ასახავს, არამედ რიგ შემთხვევაში ამახინჯებს და შეცვილი ფორმით გვაწვდის რეალობას.

ეტაპი 4: განხილვა და დასკვნა

მოსწავლეებს უნდა მიეცეთ საშუალება, თავიანთი აზრი გამოთქვან მოსმენილ ლექციაზე.

მათ შეიძლება გაუჩნდეთ კითხვები, რომელიც მიღებული ინფორმაციის დაზუსტებას ემსახურება. შეიძლება პრობლემად აღიქვან და განმარტება მოითხოვონ იმასთან დაკავშირებით, თუ რატომ ფლობს მედია ესოდენ დიდ ძალაუფლებას, როგორც ცენზორი და დღის წესრიგის დამდგენი.

ბოლოს, მასწავლებელი აყენებს საკითხს, სურთ თუ არა მოსწავლეებს პროექტის გაგრძელება და თუ სურთ, როგორი ფორმით? მას შეუძლია შესთავაზოს მოსწავლეებს შემდეგი წინადადებები:

- გამოიკრას კედლის გაზეთი კლასის გარეთ, სკოლაში.
- მოსწავლეებმა მოიწვიონ პროფესიონალი ჟურნალისტი, აჩვენონ მას მათ მიერ გამოშვებული კედლის გაზეთი და სთხოვონ გამოთქვას საკუთარი მოსაზრება, მათთან ერთად განიხილოს ცენზურის საკითხი.
- რედაქტორთა გუნდმა ახალი პროექტის ფარგლებში გამოსცეს სკოლის კედლის გაზეთი.
- მოსწავლეებმა მოამზადონ მოხსენება იმ მედიასაშუალებაზე, რომელსაც ყველაზე მძლავრი გავლენა აქვს საზოგადოებრივი აზრის ჩამოყალიბებაზე.
- მოსწავლეებმა აირჩიონ ერთ–ერთი მათ მიერ განხილული საკითხთაგანი და პრაქტიკულად განახორციელონ იგი. მაგალითად, მოცემულ სახელმძღვანელოში შესულ სხვა თავებთან კავშირში.

მასალა მასწავლებლებისთვის 9 ა

მედიაწიგნიერებისთვის საჭირო უნარ–ჩვევები და სტრატეგიები

ელიზაბეტ ტომანი

რადიომაღვიძარადან დაწყებული, რომელიც სისხამ დილით გვაღვიძებს, გვიან ღამის თოქ–შოუთი დამთავრებული, რომელიც ჩვენთვის ძილისპირულის ფუნქციას ასრულებს, ჩვენ ყოველ დღე გვიწევს ვიხილოთ ასობით და ათასობთ გამოსახულება და მოვისმინოთ იგივე რაოდენობის ინფორმაცია, თუ მოსაზრება, არა მარტო ტელევიზიის, არამედ ახლა უკვე გაზეთების პირველ გვერდზე დიდი შრიფტით დაბეჭდილი სათაურების, ჟურნალთა გარეკანების, ფილმების, ვებგვერდების, ფოტოების, ვიდეო თამაშების და ბილბორდების საშუალებით. დღევანდელ ახალგაზრდა თაობას ზოგი „სკრინეიჯერს“[19] (ეკრანთან მიჯაჭვულს) უწოდებს.

დღემდე თითქმის არავის შეჰქონდა ეჭვი ჩვენს ცხოვრებაზე მედიის მზარდი გავლენის პერსპექტივაში. ისინი ვინც ამ მოსაზრებას არ იზიარებდნენ, ძირითადად ყურადღებას ამახვილებდნენ ფილმებსა და ტელევიზიაში სექსისა და ძალადობის სცენების სიმრავლეზე. ზოგი ცენზურის დაწესების მომხრე იყო, მაშინ როცა სხვები ამტკიცებდნენ, რომ ტელევიზორის ყურება უბრალოდ არ ღირს. მაგრამ ფაქტი ისაა, რომ, თუ ცივილიზაციას მოწყვეტილ ადგილზე არ აღმოჩნდი, მხოლოდ ტელევიზორის გამორთვით, თავს ვერ დააღწევ დღევანდელ მედიაკულტურას. მედია უბრალოდ გავლენას კი არ ახდენს ჩვენს კულტურაზე, იგი თავადაა კულტურა.

ჩვენს გლობალურ კულტურაში მედიის უმნიშვნელოვანესი როლი არის სწორედ მიზეზი იმისა, რომ მედიაზე ცენზურის დაწესებას ვერასდროს შევძლებთ. ის რაც სინამდვილეში გვჭირდება არის ყველა ჩვენთაგანის ცხოვრებაში მედიის როლის გადასინჯვა – გადასინჯვა უნდა მოხდეს იმ გარდატეხის გათვალისწინებით, რომელიც ჩვენს ცნობიერებაში მოხდა და გულისხმობს ბეჭდვითი კულტურიდან გამოსახულებით კულტურაზე გადასვლას, რაც უკვე 150 წელია მიმდინარეობს, და რასაც საფუძველი დაუდო ფოტოგრაფიის გამოგონებამ, როცა გაჩნდა ობიექტის ან გამოსახულების სივრცესა და დროში დაფიქსირების და მისი რეალური, ხილული და პერმანენტული სახით შენახვის შესაძლებლობა[20].

თითქმის 500 წლის განმავლობაში ჩვენს მნიშვნელოვან ღირებულებას წარმოადგენდა კითხვის უნარი, რომლის საშუალებითაც ჩვენ საზოგადოებაში ვიღებდით მონაწილეობას, როგორც ინფორმირებული და განათლებული მოქალაქეები. დღესდღეისობით ოჯახი, სკოლა, ყველა საზოგადოებრივი დაწესებულება, მათ შორის სამედიცინოც, იღებს ვალდებულებას ახალგაზრდა თაობა მოამზადოს მკვეთრი გამოსახულებების, ხმამაღალი სიტყვებისა და ჟღერადი ბგერების სამყაროში ცხოვრებისათვის[21]. ვუწოდოთ ამას „მედიაწიგნიერება“.

რას წარმოადგენს მედიაწიგნიერება?

სწორედ იმას, როგორც ჟღერს – ეს არის ფლობდე უნარს – ახსნა და საკუთარი აზრი ჩამოიყალიბო იმ ასობით და ათასობით ვერბალური და ვიზუალური სიმბოლოს შესახებ, რომლის აღქმაც ყოველდღიურად გიწევს ტელევიზიის, რადიოს, კომპიუტერის, გაზეთების, ჟურნალების და, რაღა თქმა უნდა, რეკლამების საშუალებით.

ეს არის უნარი – აარჩიო და გადაარჩიო, უნარი – ეჭვი შეიტანო და კითხვის ნიშნის ქვეშ დასვა, უნარი – ერკვეოდე რა ხდება შენს გარშემო და არ იყო პასიური და, შესაბამისად, დაუცველი.

---

[19] დუგლას რუშკოფი, *„ვთამაშობთ მომავალს: როგორ გვასწავლის ბავშვების კულტურა გავიკვლიოთ გზა ქაოსის ეპოქაში“* 1996 წელი.

[20] სტიუარდ ევანის ნაშრომიდან *„ყოვლისმომცველი გამოსახულებები:სტილის პოლიტიკა თანამედროვე კულტურაში“*, 1988 წელი.

[21] გრუნვალდი, 1982 წელი, იუნესკოს მიერ გამართული საერთაშორისო სიმპოზიუმი, მიძღვნილი მასმედიის გამოყენების შესახებ საზოგადოების განათლებისადმი, დასკვნითი მოხსენება.

„ჩვენ უნდა მოვამზადოთ ახალგაზრდა თაობა
მკვეთრი გამოსახულებების, ხმამაღალი სიტყვებისა და ჟღერადი ბგერების
სამყაროში ცხოვრებისათვის“
იუნესკო, 1982 წელი

მედიის მკვლევარები აცხადებენ, რომ დღეს ტელევიზია და მასმედია იმდენად შემოიჭრა ჩვენს კულტურულ გარემოში, რომ აღარ არის საჭირო მედიაწიგნიერება განვიხილოთ, როგორც „დაცვა“ უსარგებლო ინფორმაციისაგან. ჩვენს მიზანს უნდა წარმოადგენდეს, დავეხმაროთ ადამიანებს გახდნენ კომპეტენტური, კრიტიკული და გარკვეული ყველა სახის მედიაში, რათა თავად აკონტროლონ მიღებული ვიზუალური თუ ვერბალური ინფორმაციის აღქმა, ნაცვლად იმისა, რომ ამ აღქმამ აკონტროლოს ისინი. ლენ მასტერმანი, ავტორი ნაშრომისა *„სწავლება მედიის შესახებ“* ამას „კრიტიკულ ავტონომიას უწოდებს.[22]

სხვა განმარტებებში ვკითხულობთ, რომ მედიაწიგნიერება იმდენად ცოდნა არ არის, რამდენადაც უნარი, პროცესი და აზროვნების სახე, რომელიც კითხვის უნარის მსგავსად, მუდმივად განიცდის განვითარებას. მედიაწიგნიერება არ გულისხმობს მედიის შესახებ ფაქტებისა და მონაცემების დამახსოვრებას, არამედ საკუთარი თავისადმი მართებული კითხვის დასმას და გარკვევას იმაში, თუ რას უყურებ, რას კითხულობ და რას უსმენ.[23] მედიაწიგნიერების ქვაკუთხედს ძიებისა და კვლევის პრინციპი წარმოადგენს.

ვსწავლობთ, რა ვეძიოთ

რა უნდა იცოდნენ მოსწავლეებმა (ისევე რიგორც უფროსმა თაობამ) მედიის შესახებ? წლების განმავლობაში, მედიაგანმანათლებლებმა ჩამოაყალიბეს ხუთი მოსაზრება მედიის ინფორმაციის – გზავნილის – შესახებ, რომელიც ყველამ უნდა იცოდეს, მიუხედავად იმისა, ეს გაზავნილი მოდის კომედიური ტელესერიალიდან, კომპიუტერული თამაშიდან, მუსიკალური ვიდეოდან, საგაზეთო რეკლამიდან, თუ კინოთეატრში ნანახი ფილმიდან.[24]

1. ყველა მედიაინფორმაცია არის „შეთხზული“

საღამოს ახალი ამბების გამოშვებას ვუყურებთ თუ ქუჩაში ბილბორდს ჩავუვლით, იმ მედიაგზავნილის ავტორი, რომელიც ამ საშუალებებით მოდის ჩვენამდე, არის ადამიანი (ან, სავარაუდოდ, ადამიანთა ჯგუფი), ხოლო გამოსახულებები, რომელსაც ჩვენ აღვიქვავთ, ისევ ადამიანის მიერ არის გადაღებული და შემდეგ ვინმე დიზაინერის მიერ შემოქმედებითად დამუშავებული. მაგრამ ეს უფრო მეტია, ვიდრე ფიზიკური პროცესი. სინამდვილეში, ის, რაც რამდენიმე ადამიანის მიერ „იქმნება“, საბოლოო ჯამში ყველა ჩვენთაგანისთვის „რეალობა“ ხდება. როგორც აუდიტორია, ჩვენ ვერ ვხედავთ და არ გვესმის ის, რაც ამ რამდენიმე ადამიანმა უგულებელყო, ჩვენ ვხედავთ და გვესმის ის, რაზეც მათ არჩევანი გააკეთეს.

თუ ადამიანები შეძლებენ გაიგონ, როგორ იქმნება მედია, რა იქნა უგულებელყოფილი მის მიერ, ასევე, როგორ აყალიბებს მედია იმას, რაც ჩვენ ვიცით და როგორადაც ჩვენ აღვიქვავთ სამყაროს, რომელშიც ვცხოვრობთ, ეს მათ მნიშვნელოვანწილად დაეხმარება სწორი მიმართულებით წარმართონ თავიანთი ცხოვრება გლობალურ, ტექნოლოგიურ საზოგადოებაში.

---

[22] ლენ მასტერმანი, *„სწავლება მედიის შესახებ“*, თავი 2, 1989 წელი

[23] აღებულია მედიაწიგნიერების ცენტრის ჟურნალ *„Media & Values“*–ზე 1977 წლიდან 1993 წლამდე წამძღვარებული განაცხადიდან.

[24] აღებულია ინგლისისა და კანადის მედიაწიგნიერების მასალებიდან. პირველად გამოქვეყნებულ იქნა აშშ.–ში, სახელწოდებით „ხუთი მნიშვნელოვანი რჩევა, როგორ მივაწოდოთ ბავშვს ინფორმაცია ტელევიზიის შესახებ“ ჯეი დევისის მიერ, ჟურნალში: *„Media & Values“* 1990 წლის შემოდგომა #52/53;

2. მედიაინფორმაციის შეთხზვა ხდება კრეატიული ენის გამოყენებით, რომელსაც თავის წესები აქვს

კომუნიკაციის ნებისმიერ ფორმას, იქნება ეს გაზეთი, ტელეთამაში, თუ საშინელებათა ფილმი, თავისი კრეატიული ენა აქვს: შემზარავი მუსიკა ამძაფრებს შიშის გრძნობას, ახლოს მოტანილი კამერა ინტიმურობის აღქმას უწყობს ხელს, გამოკვეთილი დიდი ასოებით დაწერილი სათაური ხაზს უსვამს მნიშვნელობას. მედიის ენის გრამატიკის, სინტაქსისა და მეტაფორული სისტემის ცოდნა გვეხმარება სწორად აღვიქვათ და დავტკბეთ მედიასთან შეხებაში მიღებული გამოცდილებით, მაგრამ ამავდროულად ეს ცოდნა გვიცავს იმისგან, რომ არ მოხდეს ჩვენით მანიპულირება. საუკეთესო გზა იმისათვის, რათა გავიგოთ, როგორ ხდება მედიის შექმნა, არის პირადი გამოცდილება – თავად გადაიღე ვიდეო, შექმენი ვებგვერდი შენი თანამოაზრეებისთვის, წამოიწყე სარეკლამო კამპანია მოწევის მავნებლობის შესახებ.

3. სხვადასხვა ადამიანი სხვადასხვანაირად აღიქვამს მედიაგზავნილს

ერთსა და იმავე ფილმს ან, თუნდაც, რადიოთი მოსმენილ ერთსა და იმავე მუსიკას განსხვავებული ასაკის, აღზრდისა და განათლების ადამიანი სხვადასხვანაირად აღიქვამს. მშობლებისა და მათი შვილების აღქმაც კი განსხვავებულია, როცა ისინი ერთ ტელეშოუს უყურებენ. ეს ხედვა ეწინააღმდეგება „ტელევიზორთან მიჯაჭვული პასიური მაყურებლის“ შესახებ გავრცელებულ აზრს. ყველა ჩვენგანი, ჩვილობის ასაკიდან გამოსული პატარა ბავშვიც კი, გაუთვითცნობიერებლად ვცდილობთ ავხსნათ და მნიშვნელობა მოვუძებნოთ იმას, რასაც ვხედავთ, გვესმის, ან ვკითხულობთ. რაც უფრო მეტი კითხვა გვიჩნდება იმასთან დაკავშირებით, რაც ჩვენს გარშემო ხდება, მით უფრო გონებით ვუდგებით იმას, თუ რომელი გზავნილი მივიღოთ და რომელი არა. კვლევამ უჩვენა, რომ დროთა განმავლობაში, ყველა ასაკის ბავშვი იძენს მისი ასაკისთვის დამახასიათებელ უნარებს, რაც მათ საშუალებას აძლევს სხვა თვალით შეხედონ და სხვაგვარად აღიქვან მედიაკულტურა.[25]

4. მედია, უპირველეს ყოვლისა, არის მოგებაზე ორიენტირებული კომერციული საქმიანობა

გაზეთები, გვერდების დაგეგმვისას, პირველ რიგში ათავსებენ რეკლამებს და მხოლოდ დარჩენილ სივრცეს უთმობენ სტატიებსა და ახალ ამბებს. ასევე ჩვენთვის კარგად არის ცნობილი, რომ რეკლამა ნებისმიერი ტელეგადაცემის განუყრელი ნაწილია. რაც ბევრმა ადამიანმა არ იცის არის ის, რომ ტელევიზია არა მარტო ახორციელებს რეკლამირებული პროდუქტის მაყურებლისთვის მიყიდვას, არამედ მაყურებლის მიყიდვას რეკლამის შემქმნელებისთვის!

კომერციული ტელეარხებით გადმოცემული პროგრამების მიზანი, იქნება ეს ახალი ამბები თუ გასართობი პროგრამა, არ არის მხოლოდ ჩვენი ინფორმირება ან გართობა, არამედ ემსახურება აუდიტორიის შექმნას (რომელიც მზად არის მიიღოს მათ მიერ შემოთავაზებული ნებისმიერი რამ), რათა ქსელმა, ან ადგილობრივმა არხებმა შეძლონ, მიყიდონ საკუთარი დრო სპონსორებს, მათი პროდუქტის შესახებ რეკლამის განსათავსებლად. ყველა წამი გათვლილია! სპონსორები იმის მიხედვით იხდიან, თუ რამდენი ადამიანი უყურებს მათ რეკლამას. სპონსორები, ასევე, გათვლებს აწარმოებენ განსაზღვრული კატეგორიის მაყურებელზე, მაგალითად, 20–დან 35 წლამდე ასაკის ქალები, რომლებიც მზად არიან ფული დახარჯონ რეკლამირებულ პროდუქტზე, ან 2–დან 7 წლამდე ასაკის ბავშვები, რომლებსაც შეუძლიათ მშობლების ბიუჯეტის ხარჯვაზე იქონიონ გავლენა.

შეიძლება, ეს არ არის ის, რასაც ჩვენ ვისურვებდით, მაგრამ, როგორც მკვლევარი ჯორჯ გერბნერი აცხადებს, მედიაინფორმაცია ჩვენამდე მოაქვთ კერძო, გლობალურ კორპორაციებს, რომელთაც რაღაც აქვთ გასაყიდი, და არა ოჯახს, ეკლესიას, სკოლას, ან, თუნდაც, მშობლიურ ქვეყანას, რომელსაც რაღაც აქვთ ჩვენთვის სათქმელი.[26]

---

[25] რენე ჰობსი *„ფეხს ვუწყობთ მედიას: განათლება ინფორმაციული ეპოქისთვის*, ვიდეო 1995 წელი, გავრცელებული მედიაწიგნიერების ცენტრის მიერ.

[26] ჯორჯ გერბნერი „ტელეძალადობა და კრიტიკული კითხვის დასმის ხელოვნება“ ნაშრომი: „მსოფლიო და მე: ჩვენი ცვალებადი ეპოქის მატიანე“ 1994 წლის ივლისი.

5. მედია ემყარება ღირებულებებსა და გააჩნია საკუთარი ხედვა

მედიაგზავნილი, გამომდინარე იქიდან, რომ იგი არის შეთხზული, ყოველთვის არის იმ ქვეტექსტის მატარებელი, თუ რა ან ვინ არის მისი შემთხზველისთვის მნიშვნელოვანი. მედია ასევე მთხრობელის ამპლუაში გვევლინება (რეკლამებიც კი, შეიცავს მოკლე, მარტივ მონათხრობს); მოთხრობაში საჭიროა იყოს პერსონაჟები, დადგმა და სიუჟეტი, რომელსაც აქვს დასაწყისი, განვითარების ეტაპი და დასასრული. მედიაგაზავნილში გამოყვანილი პერსონაჟების ასაკი, სქესი და რასა, მათი ცხოვრების სტილი, შეხედულებები და ქცევა, ადგილის შერჩევა, სადაც მიმდინარეობს მოქმედება (ქალაქი, სოფელი, მდიდრული გარემო, სიღარიბე), სიუჟეტი და მოქმედებათა განვითარება, ყოველივე ეს წარმოაჩენს იმ ღირებულებებს, რომლის მატარებელიც არის ტელეშოუ, ფილმი, თუ რეკლამა.

მნიშვნელოვანია ვიცოდეთ, როგორ უნდა აღვიქვათ ნებისმიერი სახის მედიაგზავნილი, რათა ამოვხსნათ ის ქვეტექსტი, რომელიც მის მიღმა იმალება. მხოლოდ ამის შემდეგ შეგვიძლია ჩვენ განვსაზღვროთ, მივიღოთ თუ არა ეს გზავნილები, ყოველდღიურად ვიკვლევთ რა გზას ჩვენს მედიაგარემოში.

ხუთი ძირითადი კითხვა, რომელიც ნებისმიერი მედიაგზავნილის შესახებ შეიძლება გაჩნდეს

რა უნდა გავარკვიოთ

ამ ცნებებიდან ხუთი ძირითადი კითხვა[27] იკვეთება, რომელიც ნებისმიერი სახის მედიაგზავნილის შემთხვევას ესადაგება. მიაქციეთ ყურადღება, რომ ყოველი ამ ხუთ კითხვათაგანი სათავეს უდებს და წარმოშობს შემდგომ კითხვებს:

1. ვინ არის ამ გზავნილის ავტორი და რა მიზნით გვაწვდის მას ჩვენ?
2. რა ტექნიკა იქნა გამოყენებული ჩვენი ყურადღების დასაპყრობლად?
3. როგორი ცხოვრების სტილი, ღირებულებები და თვალსაზრისია წარმოდგენილი მოცემულ გზავნილში?
4. როგორი იქნება სხვა ადამიანების, ჩემგან განსხვავებული აღქმა ამ გზავნილის მიღებისას?
5. რა ინფორმაცია იქნა გამოტოვებული გზავნილის ფორმირებისას?

ძირითადად კითხვები ჩნდება გარკვეული მედია „ტექსტის“ მიღებისას – იდენტიფიცირებადი პროდუქცია ან პუბლიკაცია, ან მისი ნაწილი: ეპიზოდი საბავშვო სერიალიდან. პეპსის რეკლამა, რომელიმე ჟურნალის ერთი გამოცემა, ლუდის რეკლამის ბილბორდი, ბანკის გაძარცვის შემთხვევის ამსახველი ფოტოები და სტატია გაზეთის პირველ გვერდზე, სუპერ თასის გათამაშების ტელერეპორტაჟი. (...)

ძირითადი ამოცანა

მედიასაზოგადოებაში აქტიური მონაწილეობისთვის, ადამიანს უნდა შეეძლოს ერთმანეთისგან განასხვავოს მედიის სახეობები და იცოდეს, როგორ მიუსადაგოს მას ზემოთ მოყვანილი ხუთი ძირითადი კითხვა და ძირითადი ცნებები. მიუხედავად იმისა, რომ ლიტერატურის გაკვეთილებზე, ყველას გვაქვს ნასწავლი, როგორ განვასხვავოთ ლექსი ნარკვევისგან, განსაცვიფრებლად ბევრ ადამიანს არ ესმის რა განსხვავებაა ყოველდღიურ გაზეთსა და ბულვარულ გაზეთს შორის.

---

[27] გამოვხატავთ ჩვენს მადლიერებას რენე ჰობსის მიმართ, მისი ნაშრომისთვის, რომელშიც მან მოგვაწოდა ეს ძირითადი კითხვები, რაც თავისთავად შედეგია მისი სწავლებისა და წვრთნის სფეროში მიღებული გამოცდილებისა.

მზარდი ტემპი იმისა, თუ როგორ მყისიერად ხდება ქვეყნის თუ მსოფლიო მასშტაბით განვითარებულ მოვლენებზე საზოგადოების ინფორმირება ტელევიზიისა და ინტერნეტის საშუალებით, ჩვენგან, დღეს, ისე როგორც არასდროს, მოითხოვს ინფორმაციის კონტროლის უნარის ფლობას: როგორ შევამოწმოთ წყაროს უტყუარობა, როგორ შევადაროთ და განვასხვავოთ ერთსა და იმავე მოვლენაზე მიღებული განსხვავებული ინფორმაცია და როგორ აღმოვაჩინოთ მიკერძოებულია იგი თუ პოლიტიკურ კონტროლს ემსახურება. (...)

სამი ნაბიჯი წარმატებისკენ: მედიაწიგნიერების ეფექტური პროგრამის ზოგადი მიმოხილვა

„მედიაწიგნიერების“ ცნება თავის თავში სამ ურთიერთდამოკიდებულ მიდგომას გულისხმობს, რომელთა მიზანსაც წარმოადგენს ყველა ასაკის მოქალაქისთვის მედიის შესახებ ცოდნის გადაცემა:

პირველი მიდგომა მდგომარეობს მედიარაციონის დარეგულირებასა და მართვის აუცილებლობის გაცნობიერებაში – რაც ეხმარება მოზარდებს და ოჯახებს გონივრული არჩევანი გააკეთონ და დაარეგულირონ ტელევიზორის, ფილმების ყურებისთვის, ელექტრონული თამაშებისთვის, ვიდეო მასალისა და პრესის გასაცნობად განკუთვნილი დრო.

მეორე მიდგომა მდგომარეობს საჭირო უნარისა და კრიტიკული თვალთახედვის ჩამოყალიბების უნარის განვითარებაში – რაც გულისხმობს ანალიზს და გარკვევას იმისა, თუ რა ქვეტექსტი იმალება მოწოდებული გზავნილის მიღმა, როგორ იქნა იგი ფორმულირებული და რა ინფორმაცია იქნა გამოტოვებული. კრიტიკული თვალთახედვის ჩამოყალიბებას ყველაზე უკეთ ემსახურება პრაქტიკულ მეცადინეობაზე დაფუძნებული სწავლება ან ინტერაქტიულ ჯგუფებში მუშაობა, ისევე როგორც მცდელობა საკუთარი ძალისხმევით შექმნა მედიაგზავნილი.

მესამე მიდგომა – სოციალური, პოლიტიკური და ეკონომიკური ანალიზი – ემსახურება იმ ქვეტექსტის ამოცნობას, რომელიც ჩვენამდე მოსული მედიაგზავნილის მიღმა იმალება და იმის გარკვევას, თუ ვინ ქმნის ამ გზავნილს და რა მიზნით? რა გავლენას ახდენს მედია ჩვენს კულტურაზე და როგორია ჩვენი დამოკიდებულება ისეთი საკითხებისადმი, როგორიცაა მედიაძალადობა, რასობრივი სტერეოტიპების ჩამოყალიბება და მომხმარებელთა ინტერესების სტიმულირება (კონსუმერიზმი).

კვლევით, განხილვითა და პროექტებში მონაწილეობით, როგორც ზრდასრული ასევე მოზარდი მოქალაქეები არკვევენ, თუ ყოველი ჩვენგანი (და ჩვენ ყველა ერთად, როგორც საზოგადოება), როგორ ვიღებთ და აღვიქვავთ მედიასთან შეხებაში მიღებულ ჩვენს გამოცდილებას და როგორ მართავს მასმედია ჩვენს გლობალურ სამომხმარებლო ეკონომიკას. ეს მიდგომა კარგ ფონს ქმნის მედიაპროპაგანდისთვის, რომელიც მიმართულია საჯარო პოლიტიკისა და კორპორატიული საქმიანობის გამოწვევასა და გამოსწორებისაკენ.

თანამედროვე საზოგადოებაში, მედიაწიგნიერების აუცილებლობის პირველ მიზეზად შეიძლება მხოლოდ ტელევიზია და ელექტრონული მედია მივიჩნიოთ, მაგრამ, აქვე უნდა ითქვას, რომ მედიაწიგნიერების პრინციპები და პრაქტიკა მიესადაგება ყველა ფორმისა და კატეგორიის მედიას, დაწყებული ტელევიზიით და დამთავრებული მაისურებით, დაწყებული ბილბორდებით და დამთავრებული ინტერნეტით.

ტექსტის შემოკლებული ვარიანტი
©2003 მედიაწიგნიერების ცენტრი
www.medialit.org/
მედიაწიგნიერებაზე დამატებითი ინფორმაციის მისაღებად ეწვიეთ: www.media-awareness.ca/